-- Journal of Tax Research --
Volume 33, Issue 67, Autumn 2025, 147-187
taxjournal.ir
DOI:/10.61882/taxjournal.33.67.5

Iranian National Tax Administration

The Interaction of Tax Behaviors and Corporate Social Responsibility in Shaping Stock Price Crash Risk

Reza Sharif Pour* Ph.D. Student in Accounting, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran.

Omid Pourheidari Professor of Accounting, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran.

Ahmad Khodami Pour Professor of Accounting, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran.

Abstract

Within the corporate governance landscape, the interplay between tax behaviors and stock market dynamics has been prominently highlighted in scholarly research. Amidst this discourse, the mediating role of corporate social responsibility (CSR) disclosure in shaping the effects of tax avoidance, evasion, and tax corruption on stock price crash risk has emerged as a significant research domain. This study aims to provide a comprehensive analysis of how the impacts of tax behaviors on stock market stability are mediated by CSR disclosure. The sample population consists of 146 listed companies during the years 2012-2021 (Iranian calendar), and the Baron and Kenny (1983) mediation approach is employed to discern the intricate patterns and relationships among variables.

The findings indicate that tax avoidance, evasion, and tax corruption lead to an increase in stock price crash risk. Moreover, CSR disclosure plays a full mediating role between tax avoidance, evasion, and fraud, and future stock price crash risk. Indeed, companies implementing CSR initiatives experience lower levels of stock price crash risk. The results show that transparent social responsibility activities reduce the adverse consequences of tax behaviors on stock market stability.

* Corresponding Author: r.sharifpour65@gmail.com
How to Cite: Sharif Pour, R. Pourheidari, o. & Khodami Pour, A. (2025). The Interaction of Tax Behaviors and Corporate Social Responsibility in Shaping Stock Price Crash Risk. *Journal of Tax Research, 33*(67), 147-187.

Original Research
Received: 06/09/2024 Accepted: 16/04/2025
e-ISSN: 2717-1817 p-ISSN: 2251-64-84

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

Introduction

Tax avoidance, tax evasion, and corruption are among the most critical socio-economic challenges worldwide and have destructive effects on tax systems and economic development (Al-Hadi et al., 2021; Banerjee et al., 2022; Yamen et al., 2021; Litina & Palivos, 2015). These practices reduce government revenues, disrupt the provision of public services, and intensify inequality. International reports indicate that tax evasion causes billions of dollars in annual losses, while corruption, by facilitating illicit financial flows, further undermines public trust in institutions.

In capital markets, tax avoidance, tax evasion, and corruption play a significant role in creating risk and instability (Kim et al., 2011). These behaviors, by reducing transparency and increasing uncertainty, may heighten market volatility and the risk of stock price crashes (Chen et al., 2021; Blaufus et al., 2019; Garg et al., 2022). Studies show that although tax avoidance may generate short-term benefits, it exposes firms to long-term risks such as severe fluctuations and the potential for stock price crashes (Hanlon & Heitzman, 2010). Moreover, the disclosure of unlawful activities such as tax evasion or corruption can significantly erode investor confidence and lead to sharp declines in stock prices (Hanlon & Heitzman, 2010). Corporate social responsibility (CSR) can serve as a mediating and mitigating factor in the impact of tax-related behaviors on stock price crash risk (Hasseldine & Morris, 2013; Campbell & Helleloid, 2016; Kim et al., 2014; Xu et al., 2021). Firms that follow ethical and transparent practices benefit from stronger investor trust and are less vulnerable to the negative consequences of tax misconduct (Lee, 2016; Chen et al., 2021). By enhancing reputation, regulatory compliance, and accountability, CSR can reduce the harmful effects of tax avoidance, evasion, and corruption and improve stock price stability. Accordingly, the present study examines the effects of tax avoidance, tax evasion, and tax corruption on stock price crash risk, emphasizing the mediating role of CSR disclosure. The research aims to provide empirical insights to support improved risk management and strengthen stability in capital markets.

Methods and Material

This study is applied in purpose, as it examines the effects of tax-related issues on stock price crash risk, providing insights useful for managerial and investment decision-making. Methodologically, it is a descriptive–correlational research, employing regression techniques to assess relationships among variables. From a reasoning perspective, it is inductive and follows a positive accounting theory approach, meaning that conclusions are drawn from the analysis of real data. The sample was selected through stratified random sampling using a screening method, resulting in 146 firms (1460 firm-years) during the period 2012–2021. To test the hypotheses, the study applies the Baron and Kenny (1986)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

approach to examine the mediating role of corporate social responsibility in the relationship between tax strategies (tax avoidance, tax evasion, and tax corruption) and future stock price crash risk. According to this approach, mediation requires three conditions: (1) the independent variable must affect the mediator, (2) the independent variable must affect the dependent variable, and (3) the mediator must affect the dependent variable when both independent and mediator variables are included in the model. Full mediation occurs when the independent variable becomes non-significant in the third model, while partial mediation is indicated when its effect is reduced compared to the second model. To test the significance of mediation, the Sobel test (Sobel, 1982) is used, with calculations performed through an online calculator.

Results and Discussion

The findings show that such opaque and often unethical behaviors significantly increase the likelihood of future stock price crashes. Tax avoidance reduces government revenues and creates instability in capital markets, as it exposes firms to legal penalties and reputational risks. Tax evasion, viewed as a violation of tax fairness and equity, heightens uncertainty and can trigger adverse investor reactions. Tax corruption further weakens public trust in tax authorities and governance systems, increasing market volatility and amplifying the risk of unpredictable stock price declines. Disclosure of such misconduct often leads to rapid sell-offs and sharp decreases in stock prices as investors reassess the firm's long-term viability. Moreover, legal consequences associated with tax misconduct intensify price fluctuations and crash risk, consistent with findings from Kim et al. (2011) and Garg et al. (2022). The study also reveals that CSR serves as an important mediating factor between tax misconduct and stock price crash risk. Firms that prioritize CSR tend to adopt more transparent, ethical, and governance-aligned tax policies. CSR functions as a vital mechanism through which companies manage the complexities of tax avoidance, tax evasion, and corruption, ultimately reducing crash risk. Enhanced transparency, stakeholder engagement, and ethical leadership strengthen firm reputation, support investor trust, and stabilize market value. These results are consistent with previous studies by Hasseldine & Morris (2013), Zeng (2019), and Abid & Dammak (2022). The study contributes to the literature by deepening the understanding of the complex relationship between tax misconduct and stock market dynamics, offering valuable insights into investor behavior toward tax-related risks, and providing implications for policymakers seeking to enhance CSR disclosure and strengthen market stability.

Keywords: Tax Avoidance, Tax Evasion, Tax Corruption, Stock Price Crash Risk, Corporate Social Responsibility.

JEL Classification: H26, H26, H26, G12, M14.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5] [Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

-- مجله علمی، پژوهشنامه مالیات --
شماره۶۷، دوره ۳۳، پاییز ۱۴۰۴، ۱۸۷-۱۴۷
taxjournal.ir
DOI:/10.61882/taxjournal.33.67.5

مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۲۷
e-ISSN: ۲۷۱۷-۱۸۱۷ p-ISSN: ۲۲۵۱-۶۴-۸۴

تداخل رفتارهای مالیاتی و مسئولیت اجتماعی در شکل‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام

رضا شریف‌پور* دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.

امید پورحیدری استاد حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.

احمد خدامی‌پور استاد حسابداری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.

چکیده

در چشم‌انداز حاکمیت شرکتی، تأثیر متقابل بین رفتارهای مالیاتی و پویایی بازار سهام به‌عنوان محور تحقیقات علمی برجسته شده است. در میان این گفتمان، نقش میانجی افشای مسئولیت اجتماعی شرکت در شکل‌دهی به اثرات اجتناب از مالیات، فرار و فساد مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام به‌عنوان یک حوزه مهم پژوهشی ظهور کرده است. این مطالعه تلاش می‌کند تا تحلیلی جامع از چگونگی جذب اثرات رفتارهای مالیاتی بر ثبات بازار سهام توسط افشای مسئولیت اجتماعی ارائه دهد. جامعه آماری شامل ۱۴۶ شرکت بورسی طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۱ است و از رویکرد میانجی بارون و کنی (۱۹۸۳) برای تشخیص الگوها و روابط پیچیده بین متغیرها استفاده شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که اجتناب از مالیات، فرار و فساد مالیاتی باعث افزایش ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌شوند. همچنین، افشای مسئولیت اجتماعی نقش میانجی کامل بین اجتناب مالیاتی، فرار و فساد و ریسک سقوط آتی قیمت سهام دارد. در واقع، شرکت‌هایی که ابتکارات مسئولیت اجتماعی را به کار می‌گیرند، سطوح پایین‌تری از ریسک سقوط قیمت سهام را تجربه می‌کنند. نتایج بر اهمیت فعالیت‌های شفاف مسئولیت اجتماعی در کاهش پیامدهای نامطلوب رفتارهای مالیاتی بر ثبات بازار سهام تأکید می‌کند.

کلید واژه‌ها: اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی، فساد مالیاتی، ریسک سقوط قیمت سهام، مسئولیت اجتماعی.

طبقه‌بندی JEL: H26, H26, H26, G12, M14 .

* نویسنده مسئول: r.sharifpour65@gmail.com

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

مقدمه

اجتناب از مالیات، فرار و فساد مالیاتی پیامدهای قابل توجهی بر اقتصاد ملی و چشم‌اندازهای اجتماعی- سیاسی در سراسر جهان دارد (Al-Hadi et al., 2021, Banerjee et al., 2022, Gamannossi et al., 2022; Yamen et al., 2021; Litina & Palivos, 2015). این شیوه‌ها نه تنها یکپارچگی سیستم‌های مالیاتی را تضعیف می‌کنند، بلکه به ضرر درآمدی که می‌تواند خدمات عمومی ضروری را تأمین مالی کند، منجر می‌شوند (Litina & Palivos, 2015). بر اساس گزارش سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ضرر سالانه ناشی از فرار مالیاتی به میلیاردها دلار در سطح جهان می‌رسد. این خسارات، دولت‌ها را از منابع مورد نیاز برای آموزش، مراقبت‌های بهداشتی، زیرساخت‌ها و برنامه‌های رفاه اجتماعی محروم می‌کند، نابرابری‌ها را تشدید و مانع از تلاش‌های توسعه پایدار می‌شود. علاوه بر این، سازمان شفافیت بین‌الملل نشان می‌دهد که فساد این مسائل را با فعال کردن جریان‌های مالی غیر قانونی و از بین بردن اعتماد عمومی به نهادها تشدید می‌کند. ادبیات پیشین نشان می‌دهد که اجتناب، فرار و فساد مالیاتی نقش مهمی در پویایی بازار سرمایه ایفا می‌کنند. نقض قوانین مالیاتی، همراه با فرار مالیاتی و فساد، مسائل قانونی و اقتصادی زیادی را بوجود آورده و مخاطرات غیر قابل پیش‌بینی برای آینده پایدار بازار سهام ایجاد می‌کند (Kim et al., 2011). تحقیقات نشان می‌دهد که سوء رفتارهای مالیاتی می‌تواند کارایی بازار سهام را مخدوش کند، اعتماد سرمایه‌گذاران را مختل و خطرات سیستمی را افزایش دهد (Garg et al., 2022 Chen et al., 2021, & Blaufus et al., 2019).

در زمینه اقتصاد و مالی، تأثیر اجتناب، فرار و فساد مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام نیز مورد توجه محققان قرار گرفته است (Thai et al., 2023, Kim et al., 2011) و (فخاری و منصوری، ۱۳۹۴ و فروغی و همکاران، ۱۳۹۱). اجتناب مالیاتی اغلب به وسیله بهره‌گیری از حفره‌های قانونی صورت می‌گیرد (Al-Hadi et al., 2021)، در حالی که فرار مالیاتی عمدتاً خلاف قوانین مالیاتی است، هر دو می‌توانند پایه‌های ایجاد ریسک‌های ناپایداری در بازار سهام باشند (Kim et al., 2011). همچنین، فساد مالیاتی که از نقض قوانین مالیاتی و کاربرد نادرست قدرت در سیستم مالیاتی ناشی می‌شود، می‌تواند به فساد اقتصادی منجر شود (Banerjee et al., 2022). این مسائل مالیاتی می‌توانند به نوسانات ناپایدار قیمت سهام (Blaufus et al., 2019) و افزایش ریسک‌های مرتبط با سقوط قیمت‌ها (Thai et al., 2023) کمک کنند.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

تحقیقات نشان می‌دهد که شرکت‌ها با شیوه‌های اجتناب مالیاتی، به طور موقت سودآوری را افزایش می‌دهند، اما ممکن است منجر به خطرات بلندمدت از جمله افزایش نوسانات قیمت سهام و حساسیت به سقوط ناگهانی شود (Hanlon & Heitzman, 2010). علاوه بر این، فرار و فساد مالیاتی می‌توانند با تضعیف شفافیت و حاکمیت شرکت‌ها، این خطرات را تشدید کنند، که به طور بالقوه منجر به بی‌اعتمادی بازار و کاهش شدید قیمت سهام در صورت افشای چنین فعالیت‌هایی می‌شود (Hanlon & Heitzman, 2010) این یافته‌ها نشان می‌دهد که رفتارهای غیر اخلاقی مانند فرار مالیاتی و فساد می‌تواند محیطی از بی‌ثباتی مالی ایجاد کند و احتمال سقوط قیمت سهام را افزایش دهد. بنابراین، شیوه‌های استراتژی مالیاتی همانند اجتناب از مالیات، فرار و فساد می‌تواند اثرات قابل توجهی بر ریسک قیمت سهام داشته باشد (Kim et al., 2011) و (فخاری و منصوری، ۱۳۹۴). هنگامی که شرکت‌ها درگیر این شیوه‌ها می‌شوند، ممکن است با عواقب قانونی و مالی روبرو شوند که می‌تواند بر ثبات و عملکرد کلی آنها تأثیر بگذارد. علاوه بر این، آسیب‌های شهرت ناشی از فرار مالیاتی یا فساد می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران را از بین ببرد و منجر به کاهش قیمت سهام شود (فروغی و همکاران، ۱۳۹۱). بنابراین، برای سرمایه‌گذاران مهم است که تأثیر بالقوه مسائل مربوط به مالیات را بر ریسک قیمت سهام در هنگام تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری در نظر بگیرند. علاوه بر این، تدوین کنندگان مقررات قانونی و سیاست‌گذاران نیز باید اقداماتی را برای رسیدگی به این شیوه‌ها به منظور حفظ یکپارچگی بازارهای مالی و حمایت از سرمایه‌گذاران انجام دهند.

مسئولیت اجتماعی، یا تعهدات اخلاقی یک شرکت برای کمک به رفاه جامعه، ممکن است به عنوان یک عامل کاهش‌دهنده در تأثیر شیوه‌های مربوط به مالیات (Campbell & Helleloid, 2016 Hasseldine & Morris, 2013,) بر ریسک سقوط قیمت سهام عمل کند (Xu et al., 2014 Kim et al., 2023 &). شرکت‌هایی که فعالانه در ابتکارات مسئولیت‌پذیر اجتماعی شرکت می‌کنند، ممکن است توسط سرمایه‌گذاران و عموم مردم قابل اعتمادتر و شفاف‌تر تلقی شوند. در نتیجه، آن‌ها ممکن است کمتر در معرض پیامدهای منفی فرار مالیاتی، فساد و اجتناب بر قیمت سهام خود باشند (Lee, 2016). به عبارتی دیگر، شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را در اولویت قرار می‌دهند، به احتمال زیاد رویه‌های شفاف و اخلاقی را اتخاذ می‌کنند، که می‌تواند به عنوان یک بازدارنده در برابر مشارکت در اجتناب مالیاتی، فرار و فعالیت‌های فاسدی که خطراتی برای ثبات قیمت سهام ایجاد می‌کند، عمل کند (Chen et al., 2021).

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

بنابراین، نقش میانجی مسئولیت اجتماعی در این زمینه برای سیاست‌گذاران، سرمایه‌گذاران و سهامداران شرکت بسیار مهم است. این می‌تواند بینش‌هایی را در مورد اینکه چگونه رفتار اخلاقی شرکت و مشارکت‌های اجتماعی می‌تواند آسیب‌های احتمالی ناشی از فعالیت‌های مربوط به مالیات را خنثی کند، ارائه دهد (Hasseldine & Morris, 2013). علاوه بر این، می‌تواند به توسعه مقررات و دستورالعمل‌هایی کمک کند که شرکت‌ها را به اولویت‌بندی مسئولیت‌های اجتماعی تشویق می‌کند و در نهایت ریسک سقوط قیمت سهام مرتبط با تخلفات مالیاتی را کاهش می‌دهد (Campbell & Helleloid, 2016, Abid & Dammak, 2022).

در واقع، ابتکارات مسئولیت اجتماعی شرکتی می‌تواند شهرت یک شرکت را افزایش دهد، اعتماد را در میان ذینفعان تقویت کند و فرهنگ تبعیت از مقررات مالیاتی و اقدامات ضد فساد را ترویج دهد.

به دلیل اهمیت نقش میانجی در اثرگذاری شیوه‌های استراتژی مالیاتی (اجتناب، فرار و فساد مالیاتی) بر ریسک سقوط قیمت سهام، ضرورت دارد که تحقیقات و تجزیه و تحلیل تجربی بیشتری برای درک کامل تعامل پیچیده بین این عوامل و پیامدهای آن‌ها برای بازارهای مالی صورت گیرد. زیرا، با همسو کردن استراتژی‌های مسئولیت اجتماعی شرکتی با رفتار اخلاقی، شرکت‌ها را از درگیر شدن در تخلفات مالیاتی و فعالیت‌های غیر قانونی که می‌تواند به قیمت سهام و عملکرد مالی کلی آن‌ها آسیب برساند، نجات می‌دهد. علاوه بر این، شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی اغلب در برابر شوک‌ها و بحران‌های بازار، از جمله سقوط قیمت سهام، انعطاف‌پذیرتر هستند، زیرا سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران و عموم مردم آن را نهادهای قابل اعتماد و پاسخگو می‌دانند. این امر بر اهمیت ادغام مسئولیت اجتماعی در چارچوب‌های حاکمیت شرکتی برای کاهش خطرات مرتبط با اجتناب مالیاتی، فرار، فساد و نوسان قیمت سهام تأکید می‌کند.

برای دست‌یابی به این اهداف، پژوهش حاضر به بررسی تأثیرات اجتناب، فرار و فساد مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام با تاکید بر نقش میانجی افشای مسئولیت اجتماعی پرداخته است. این تحقیق با هدف روشن‌سازی ابعاد مخرب این رفتارها بر بازار سرمایه و ارائه راهکارهای مبتنی بر داده‌های تجربی برای کاهش این عوامل منفی انجام شده است. مطالعه گسترده‌تر در این حوزه می‌تواند به افزایش اطلاعات و شناخت از پدیده‌های مالیاتی و بازار سرمایه کمک کرده و به بهبود رویکردهای مدیریت ریسک در صنعت سرمایه‌گذاری منجر شود.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

در ادامه ساختار پژوهش به این ترتیب خواهد بود ابتدا پیشینه نظری و تجربی مساله پژوهش با ادبیات اخیر تشریح شده است. سپس روش‌شناسی و نتایج آماری ارائه شده است در نهایت پژوهش با نتیجه‌گیری و پیشنهادهای کاربردی خاتمه یافته است.

پیشینه پژوهش

اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام

اجتناب از مالیات، مانور استراتژیک فعالیت‌های مالی برای به حداقل رساندن بدهی‌های مالیاتی در چارچوب قانون، به عنوان یک موضوع بحث برانگیز هم در گفتمان دانشگاهی و هم در بحث عمومی مطرح شده است (Dyreng et al., 2008). اجتناب از مالیات در هسته خود شامل استفاده از خلاءهای قانونی، بهره‌برداری از مشوق‌های مالیاتی و به کارگیری ساختارهای مالی پیچیده برای کاهش بار مالیاتی است که اغلب منجر به کاهش نرخ موثر مالیاتی برای شرکت‌ها و افراد با ارزش خالص می‌شود (Goh et al., 2016 & Kim et al., 2011). اجتناب از مالیات بر خلاف فرار مالیاتی، شامل استفاده از ابزارهای قانونی برای به حداقل رساندن بدهی‌های مالیاتی است، اما همچنان می‌تواند پیامدهایی برای ثبات بازار سهام داشته باشد. شرکت‌هایی که در برنامه‌ریزی مالیاتی تهاجمی شرکت می‌کنند ممکن است توسط سرمایه‌گذاران به دلیل نگرانی در مورد خطرات قانونی و اعتباری بالقوه به عنوان سرمایه‌گذاری‌های پرخطر تلقی شوند. این افزایش ریسک درک شده می‌تواند منجر به نرخ‌های بازده مورد نیاز بالاتر توسط سرمایه‌گذاران شود و در نتیجه فشار نزولی بر قیمت سهام وارد کند (Garg et al., 2022). ادبیات پیشین، رابطه مثبتی بین اجتناب از مالیات شرکت‌ها و ریسک سقوط آتی قیمت سهام گزارش کرده‌اند (Kim et al., 2011 Hasan et al., 2016 & Goh et al., 2016,). در چارچوب تئوری نمایندگی (Jensen and Meckling, 1976)، تحقیقات کوتاری و بال[1] (۲۰۰۹) نشان می‌دهد اجتناب مالیاتی، به آسانی مدیران را وادار می‌کند تا در رفتارهای فرصت‌طلبانه همانند دستکاری سود، معاملات با اشخاص وابسته و غیره شرکت کنند و آنها را قادر می‌سازد تا اخبار بد ناشی از پیامدهای نتایج نامطلوب عملیاتی را در شرکت پنهان کنند که به احتمال زیاد ریزش قیمت سهام در چنین شرکتی بسیار بالاست (Kim et al., 2016). در واقع، اجتناب از مالیات فرصت‌هایی را برای مدیران فراهم می‌کند تا اطلاعات منفی خاص شرکت را از سهامداران پنهان کنند (Kim et

1. Kothari & Ball (2009)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

al., 2011). مدیران ممکن است از استراتژی‌های پیچیده برنامه‌ریزی مالیاتی برای استتار اخبار بد استفاده کنند که منجر به انباشت اطلاعات منفی و در نهایت منجر به سقوط قیمت سهام می‌شود (Kim et al., 2011). به این ترتیب فرضیه اول پژوهش به شرح زیر تبیین شده است:

فرضیه اول: اجتناب مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام اثر دارد.

فرار مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام

فرار مالیاتی عمل غیر قانونی کم گزارش کردن عمدی درآمد، افزایش کسورات، یا پنهان کردن دارایی‌ها برای اجتناب از پرداخت مالیات بدهی به دولت است و شامل ارائه نادرست اطلاعات مالی به مقامات مالیاتی به منظور کاهش بدهی‌های مالیاتی است. فرار مالیاتی جرم محسوب می‌شود و مجازات آن جزای نقدی، مجازات و در برخی موارد حبس است (Khlif & Achek, 2015). از آنجایی که فرار مالیاتی، شامل دستکاری غیر قانونی یا غیر اخلاقی تعهدات مالیاتی برای فرار از پرداخت مالیات است، می‌تواند پیامدهای عمیقی برای ثبات مالی و عملکرد بازار شرکت داشته باشد. تحقیقات نشان می‌دهد شرکت‌هایی که درگیر فرار مالیاتی هستند ممکن است در معرض ریسک بالاتر سقوط قیمت سهام باشند (Blaufus et al., 2019). این افزایش ریسک را می‌توان به عوامل متعددی نسبت داد. اولاً، فرار مالیاتی اعتماد سرمایه‌گذاران را تضعیف می‌کند و اعتماد به گزارشگری مالی و شیوه‌های حاکمیتی شرکت را از بین می‌برد. سرمایه‌گذاران ممکن است شرکت‌های درگیر در فرار مالیاتی را کمتر معتبر و قابل اعتماد بدانند که منجر به افزایش عدم اطمینان و نوسان در قیمت سهام می‌شود (Dharmapala et al., 2017). ثانیاً، فرار مالیاتی، شرکت‌ها را در معرض خطرات قانونی و نظارتی، از جمله جریمه و شکایت‌های احتمالی قرار می‌دهد. کشف فرار مالیاتی توسط مقامات نظارتی می‌تواند واکنش‌های منفی بازار را به همراه داشته باشد و واکنش سرمایه‌گذاران به این اخبار می‌تواند منجر به کاهش شدید قیمت سهام شود (مرادی و همکاران، ۱۳۹۵). علاوه بر این، فرار مالیاتی می‌تواند نشانه‌ای از مسائل گسترده‌تری در داخل شرکت باشد، مانند نظارت ضعیف مدیریت، کنترل‌های داخلی ضعیف، و فقدان فرهنگ اخلاقی. این عوامل می‌توانند با ایجاد نگرانی در مورد حاکمیت کلی و یکپارچگی عملیاتی شرکت، ریسک سقوط قیمت سهام را تشدید کنند (Brunhart, 2014). در این باره، مطالعه دارماپالا و همکاران[1] (۲۰۱۷) نشان داد شرکت‌هایی که در فعالیت‌های فرار مالیاتی شرکت می‌کنند تمایل دارند سطوح بالاتری از ریسک سیستماتیک

1. Dharmapala et al. (2017)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

را نشان دهند، و آن‌ها را در معرض افت ناگهانی قیمت و شوک‌های بازار قرار می‌دهند. این یافته‌ها بر تأثیر مخرب فرار مالیاتی بر ثبات بازار و افزایش خطر سقوط قیمت سهام مرتبط با چنین اقدامات غیر قانونی تأکید می‌کند. به این ترتیب، فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود:

فرضیه دوم: فرار مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام اثر دارد.

فساد و ریسک سقوط قیمت سهام

فساد مالیاتی، شامل اعمال مختلف غیر قانونی یا غیر اخلاقی با هدف فرار از تعهدات مالیاتی یا دستکاری سیستم مالیاتی برای منافع شخصی یا شرکتی است و چالش‌های مهمی را برای ثبات اقتصادی، درآمد دولت و رفاه اجتماعی ایجاد می‌کند. فساد مالیاتی اشکال مختلفی از جمله رشوه، کلاهبرداری و تبانی دارد و در سطوح مختلف حکومت، از مقامات محلی گرفته تا مقامات عالی رتبه رخ می‌دهد. این پدیده فراگیر، انصاف و یکپارچگی سیستم‌های مالیاتی را تضعیف می‌کند، اعتماد عمومی به نهادهای دولتی را از بین می‌برد، و پویایی بازار را با حمایت از کسانی که به ابزارهای غیر قانونی فرار مالیاتی یا دستکاری دسترسی دارند، مخدوش می‌کند (Braithwaite, 2003). از آنجایی که فساد مالیاتی با رشوه، کلاهبرداری یا سایر فعالیت‌های غیر قانونی با هدف دستکاری قوانین مالیاتی برای منافع شخصی مشخص می‌شود، می‌تواند عواقب شدیدی برای بازارهای مالی داشته باشد (Chen et al., 2023) و به طور بالقوه ریسک سقوط قیمت سهام را افزایش دهد. وقتی شرکت‌ها درگیر فساد مالیاتی می‌شوند، نه تنها صورت‌های مالی را مخدوش می‌کنند، بلکه اعتماد سرمایه‌گذاران و اعتماد به یکپارچگی بازار را نیز از بین می‌برند (Xu et al., 2023). فساد مالیاتی گزارشگری مالی را مخدوش می‌کند و شفافیت صورت‌های مالی را تضعیف می‌کند. این عدم شفافیت از سوی مدیران می‌تواند منجر به انباشت اطلاعات منفی و اخبار بد در شرکت‌ها شود (Hutton et al., 2009) و احتمال سقوط ناگهانی و فاجعه‌بار قیمت سهام پس از انتشار اطلاعات در نهایت به بازار افزایش یابد (Cao et al., 2019). سرمایه‌گذارانی که با گزارش‌های مالی متقلبانه ناشی از فساد مالیاتی گمراه می‌شوند، ممکن است در ارزیابی دقیق ریسک و ارزش واقعی شرکت ناکام باشند و در نتیجه اصلاحات قیمتی شدید و ریسک سقوط قیمت سهام افزایش یابد. تحقیقات نشان می‌دهد که افشای فساد مالیاتی در شرکت‌ها می‌تواند منجر به از دست دادن اعتماد سرمایه‌گذاران شود و باعث کاهش شدید قیمت سهام شود؛ زیرا، سهامداران به رفتار غیر اخلاقی واکنش نشان می‌دهند (Cao

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

et al., 2019). از سوی دیگر، پنهان کردن شیوه‌های فساد مالیاتی می‌تواند تصویر نادرستی از سلامت و ثبات مالی ایجاد کند و سرمایه‌گذاران را به تصمیم‌گیری بر اساس اطلاعات نادرست سوق دهد (ابراهیمی و امیری، ۱۴۰۴) و در نتیجه آسیب‌پذیری قیمت سهام را در برابر سقوط ناگهانی افزایش دهد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴). به این ترتیب فرضیه سوم به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرضیه سوم: فساد مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام اثر دارد.

مسئولیت اجتماعی، اجتناب، فرار و فساد مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام

مسئولیت اجتماعی مفهوم گسترده‌ای است که به تعهد اخلاقی افراد، مشاغل و سازمان‌ها برای عمل به شیوه‌هایی اشاره دارد که به نفع جامعه در کل است. بر این ایده تأکید می‌کند که این نهادها وظیفه‌ای فراتر از سودآوری دارند که به پایداری محیطی، برابری اجتماعی و رفاه جامعه گسترش می‌یابد (Carroll, 1999). در دنیای شرکت‌ها، این اغلب به عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR)[1] شناخته می‌شود، که شامل مسئولیت‌پذیری مشاغل برای تأثیرات اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی فعالیت‌های خود می‌شود. مسئولیت اجتماعی شامل طیف وسیعی از اقدامات مانند بشردوستی، شیوه‌های کار اخلاقی، عملیات پایدار از نظر زیست‌محیطی، و شفافیت در حاکمیت شرکتی است (Crane et al., 2013).

یک چارچوب پذیرفته شده به طور گسترده برای درک مسئولیت اجتماعی، هرم مسئولیت اجتماعی است که توسط آرچی کارول در سال ۱۹۹۱ پیشنهاد شد. این مدل چهار سطح مسئولیتی را که کسب‌وکارها باید برای انجام آن تلاش کنند، ترسیم می‌کند: مسئولیت‌های اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه. در پایه هرم مسئولیت اقتصادی سودآور بودن است که برای بقای یک تجارت ضروری است. با این حال، کسب و کارها همچنین باید از قوانین و مقررات (مسئولیت قانونی) پیروی کنند، اخلاقی عمل کنند (مسئولیت اخلاقی)، و از طریق فعالیت‌های داوطلبانه مانند بشردوستی (مسئولیت بشردوستانه) به جامعه کمک کنند (Carroll, 1999). این مؤلفه‌ها درک جامعی از نحوه ادغام مسئولیت اجتماعی در فعالیت‌های تجاری خود ارائه می‌دهند.

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نقش مهمی در شکل‌دهی رفتارهای مالیاتی آن‌ها دارد. شرکت‌هایی که به اصول مسئولیت اجتماعی پایبند هستند، تمایل بیشتری به اتخاذ رفتارهای

1. Corporate Social Responsibility

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

مالیاتی اخلاقی و شفاف دارند که با انتظارات اجتماعی همخوانی دارد. تحقیقات نشان می‌دهد که این شرکت‌ها به احتمال زیاد برنامه‌ریزی مالیاتی مسئولانه را در اولویت قرار می‌دهند تا به جوامعی که در آن فعالیت می‌کنند، کمک مثبت کنند (Zeng, 2019). پذیرش اصول مسئولیت اجتماعی می‌تواند به عنوان یک عامل بازدارنده در برابر استراتژی‌های اجتناب از مالیات عمل کند. این اصول باعث می‌شوند که شرکت‌ها از سوءاستفاده از خلاءهای قانونی برای کاهش تعهدات مالیاتی خود جلوگیری کنند. شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی به شفافیت، انصاف و مسئولیت‌پذیری در شیوه‌های مالیاتی خود اهمیت می‌دهند (Hasseldine & Morris, 2013, Abid & Dammak, 2022). تلاش‌های مسئولیت اجتماعی همچنین می‌تواند به شرکت‌ها در مبارزه با فساد مالیاتی کمک کند. این شرکت‌ها با ارتقای صداقت، پاسخگویی و حکمرانی خوب در سازمان‌ها، مکانیسم‌های کنترل داخلی قوی، استانداردهای اخلاقی و چارچوب‌های انطباق ایجاد می‌کنند که خطر اعمال مالیاتی فاسد را کاهش می‌دهد (Ucar & Staer, 2020). تحقیقات نشان می‌دهد شرکت‌هایی که به تعهدات اجتماعی اهمیت می‌دهند، کمتر به شیوه‌های مالیاتی فاسد روی می‌آورند. این شیوه‌ها می‌تواند به مؤسسات عمومی آسیب بزند، حاکمیت قانون را تضعیف کند و اعتماد در تجارت را از بین ببرد (Ucar & Staer, 2020 Krishnamurti et al. 2018,). مطالعات دیگر نشان می‌دهد شرکت‌هایی که به مسئولیت اجتماعی متعهد هستند، احتمالاً سیاست‌های مالیاتی شفاف را اتخاذ می‌کنند و از مشارکت در طرح‌های اجتناب از مالیات تهاجمی خودداری می‌کنند. با ادغام اصول مسئولیت اجتماعی در استراتژی‌های مالیاتی خود، شرکت‌ها می‌توانند تعهد خود را به رفتار اخلاقی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت در شیوه‌های مالی خود نشان دهند (Patten et al., 2015).

علاوه بر این، شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی تمایل دارند با ذینفعان خود، از جمله سرمایه‌گذاران و مشتریان، در مورد شیوه‌های مالیاتی خود وارد گفتگو شوند و از این طریق اعتماد و مسئولیت‌پذیری در امور مالیاتی خود را تقویت کنند (Liu and Lee, 2019). مطالعات نشان می‌دهد شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را در اولویت قرار می‌دهند، کمتر مستعد درگیر شدن در استراتژی‌های اجتناب از مالیات هستند که از نظر اجتماعی مضر یا غیر اخلاقی تلقی می‌شوند (Ilboudo et al., 2024). بنابراین، مسئولیت اجتماعی به عنوان یک مکانیسم حیاتی عمل می‌کند که از طریق آن شرکت‌ها می‌توانند پیچیدگی‌های اجتناب از مالیات، فرار و فساد را کنترل کنند و در نهایت ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش دهند. شرکت‌هایی که از

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

ابتکارات مسئولیت اجتماعی مانند رهبری اخلاقی، مشارکت ذینفعان و شفافیت در گزارش‌های مالیاتی استقبال می‌کنند، برای مدیریت ریسک‌های مربوط به مالیات و حفظ شهرت، اعتماد سرمایه‌گذار و ارزش بازار خود مجهزتر هستند (Ilboudo et al., 2024).

با همسو کردن شیوه‌های مالیاتی با اصول مسئولیت اجتماعی، شرکت‌ها می‌توانند انعطاف‌پذیری خود را در برابر شوک‌های خارجی، چالش‌های نظارتی و عدم قطعیت‌های بازار افزایش دهند و احتمال سقوط قیمت سهام مرتبط با تخلفات مالیاتی را کاهش دهند (Gribnow, 2015). انتظار می‌رود شرکت‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی به استانداردهای اخلاقی پایبند باشند و به طور مثبت به جامعه کمک کنند (Abid and Dammak, 2022). همچنین، شرکت‌های با افشای مسئولیت اجتماعی نیز موقعیت بهتری دارند تا به بحث‌های مربوط به مالیات به شیوه‌ای شفاف و اخلاقی پاسخ دهند و تأثیر منفی بر قیمت سهام و احساسات سرمایه‌گذار را کاهش دهند (Vuong, 2022). مطالعات نشان می‌دهد که فرهنگ قوی مسئولیت اجتماعی می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا پیچیدگی‌های مالیاتی را مدیریت کنند، پایبندی به مالیات را ارتقا دهند و حاکمیت شرکتی را تقویت کنند. این عملکرد مسئولیت اجتماعی می‌تواند باعث کاهش ریسک سقوط قیمت سهام مرتبط با تخلفات مالیاتی شود (Kim et al., 2014). در مقابل، زمانی که شرکت‌ها درگیر اجتناب مالیاتی، فرار یا فساد می‌شوند، نه تنها تعهدات مسئولیت اجتماعی خود را تضعیف می‌کنند، بلکه خود و سهامدارانشان را در معرض خطرات مهمی از جمله ریسک سقوط قیمت سهام قرار می‌دهند (Kim et al., 2011). به این ترتیب، فقدان شیوه‌های حاکمیت اخلاقی و ابتکارات مسئولیت اجتماعی می‌تواند محیطی مناسب برای رفتارهای مالیاتی غیر اخلاقی ایجاد کند که منجر به آسیب شهرت، تحریم‌های نظارتی و نوسانات بازار می‌شود که همه این‌ها می‌تواند به کاهش ناگهانی قیمت سهام کمک کند (Kim et al., 2011 Goh et al., 2016). بنابراین، مسئولیت اجتماعی می‌تواند به عنوان مکانیسمی حیاتی در اثرگذاری شیوه‌های مالیاتی (اجتناب از مالیات، فرار و فساد مالیاتی) بر ریسک سقوط قیمت سهام عمل کند. این مکانیسم می‌تواند از طریق ارتقای شفافیت، پایبندی به اصول اخلاقی و تقویت اعتماد ذینفعان به شرکت، نقش مهمی در کاهش این ریسک‌ها ایفا کند. به این ترتیب فرضیه‌های زیر مطرح می‌شوند:

فرضیه چهارم: مسئولیت اجتماعی بر اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام اثر میانجی دارد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

فرضیه پنجم: مسئولیت اجتماعی بر فرار مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام اثر میانجی دارد.
فرضیه ششم: مسئولیت اجتماعی بر فساد مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام اثر میانجی دارد.

پیشینه تحقیق

تای و همکاران[1] (۲۰۲۳) در پژوهشی رابطه اجتناب از مالیات شرکتی و ریسک سقوط قیمت سهام و اثرات تعدیل‌کننده حاکمیت شرکتی را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که رابطه مثبتی بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام وجود دارد. همچنین، مالکیت خارجی تأثیر اجتناب از مالیات بر ریسک سقوط قیمت سهام را تضعیف می‌کند، در حالی که مالکیت مدیریتی تأثیرات را تقویت می‌کند. علاوه بر این، مدیران اجرایی زن (مدیرعامل) این رابطه را تضعیف می‌کنند. تنوع جنسیتی هیئت مدیره و مالکیت دولتی تأثیرات تعدیل‌کننده ناچیزی دارند.

گارگ و همکاران[2] (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی اینکه آیا کیفیت مدیریت می‌تواند ارتباط مثبت بین اجتناب مالیات شرکتی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را کاهش دهد؟ پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که مدیران توانمندتر رابطه مثبت بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام را تضعیف می‌کنند. همچنین، مزایای مدیریت کارآمد مالیاتی در شرکت‌هایی با تیم مدیریتی توانمندتر محتمل‌تر است. زیرا، احتمال ریسک سقوط قیمت سهام به دلیل شیوه‌های اجتناب مالیاتی در چنین شرکت‌هایی کاهش می‌یابد.

چن و همکاران[3] (۲۰۲۱) در پژوهشی ارتباط میان تلاش‌های اجرای مالیات و ریسک سقوط قیمت سهام را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد تلاش‌های اجرای مالیات بر ریسک سقوط آتی تأثیر منفی می‌گذارد. این اثر منفی در میان شرکت‌های دولتی قوی‌تر است، اما زمانی که عدم تقارن اطلاعاتی برای شرکت‌ها بیشتر باشد، ضعیف‌تر است. به‌عبارتی دیگر، شرکت‌هایی در مناطقی که تلاش‌های قوی برای اجرای مالیات دارند، ریسک سقوط قیمت سهام پایینی دارند. همچنین، اجتناب مالیاتی و محافظه‌کاری حسابداری دو کانال بالقوه‌ای هستند که از طریق آن‌ها تلاش‌های اجرای مالیات بر ریسک سقوط تأثیر می‌گذارند.

زنگ[4] (۲۰۱۹) در پژوهشی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و اجتناب مالیاتی و همچنین

1. Thai et al. (2023)
2. Garg et al. (2022)
3. Chen et al. (2021)
4. Zeng (2019)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

نحوه تعامل مسئولیت اجتماعی و حاکمیت در سطح کشور در تأثیرگذاری بر اجتناب مالیاتی در یک محیط بین‌المللی را بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی شرکت با اجتناب مالیاتی رابطه مثبت دارد. همچنین نتایج دیگر نشان داد در کشورهایی با حکمرانی ضعیف و شرکت‌هایی که امتیازات مسئولیت اجتماعی بالاتری دارند در اجتناب مالیاتی کمتری شرکت می‌کنند.

کیم و همکاران[1] (۲۰۱۱) در پژوهشی ارتباط میان اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که اجتناب مالیاتی شرکت با ریسک سقوط قیمت سهام ارتباط مثبت دارد. بر اساس دیدگاه فرصت‌طلبانه، مدیران اخبار بد را برای دوره طولانی پنهان می‌کنند و احتکار و انباشت اخبار بد برای دوره‌های طولانی منجر به سقوط قیمت سهام می‌شود. علاوه بر این، رابطه مثبت بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط زمانی کاهش می‌یابد که شرکت‌ها مکانیسم‌های نظارت خارجی قوی مانند مالکیت بالای نهادی، پوشش بالای تحلیل‌گر و تهدید تصاحب بیشتر از بازارهای کنترل شرکتی داشته باشند.

در مطالعات داخلی، حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی تأثیر ابعاد منتخب مسئولیت اجتماعی بر اجتناب و فرار مالیاتی را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آنها بیانگر تأثیر معنی‌دار مسئولیت اجتماعی بر اجتناب و فرار مالیاتی است. به طوری که هر سه متغیر حاکمیت شرکتی، جامعه و تنوع بر اجتناب مالیاتی تاثیر معنادار دارند و متغیرهای حاکمیت شرکتی و جامعه بر فرار مالیاتی اثر معناداری دارند. متغیر تنوع بر فرار مالیاتی موثر نیست و هزینه مدیریت شرکت‌ها نیز بر فرار مالیاتی موثرند.

خواجوی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی نقش واسطه‌ای قابلیت‌های مدیران بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان داد که بین اجتناب مالیاتی و معیارهای ریسک سقوط قیمت سهام شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج دیگر پژوهش نشان داد که متغیر قابلیت‌های مدیران دارای نقش تعدیل‌کنندگی بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام نیست.

مردای و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی ارتباط بین گریز مالیاتی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام را بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهدگریز مالیاتی این امکان را فراهم می‌کند که مدیران اخبار بد در شرکت را برای مدت طولانی نگهداری و انباشته کنند. هنگامی که توده اخبار

1. Kim et al. (2011)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

منفی انباشته به نقطه اوج رسیده و به یکباره وارد بازار می‌شود، منجر به افزایش ریسک سقوط قیمت سهام می‌شود. با این حال، تاثیر ساز و کارهای نظارتی خارجی قوی مانند مالکان نهادی و مدیران غیر موظف بر رابطه بین گریز مالیاتی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام، تایید نشد.

فروغی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تأثیر فرار مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام را بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد فرار از پرداخت مالیات، ریسک سقوط آتی قیمت سهام را افزایش می‌دهد. به بیان دیگر، در شرایطی که شرکت فعالیت‌هایی را جهت فرار از پرداخت مالیات انجام می‌دهد، به دلیل آنکه این فعالیت‌ها مستلزم استفاده از یک سیستم گزارشگری مبهم و پیچیده است، توانایی‌های مدیران جهت نگهداری و انباشت اطلاعات منفی در داخل شرکت افزایش یافته و در نتیجه ریسک سقوط آتی قیمت سهام افزایش می‌یابد.

جنبه‌های نوآوری

تحقیق در مورد تأثیر اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد بر ریسک سقوط قیمت سهام و گزارشگری مالی نادرست در ایران اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا ایران با چالش‌های اقتصادی منحصر به‌فردی از جمله بی‌ثباتی اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی مواجه است که سیستم مالی را شکننده می‌کنند. این اقدامات غیر اخلاقی تهدید قابل توجهی برای ثبات بازار ایجاد کرده و نوسانات قیمت سهام و شفافیت مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، امری که برای سرمایه‌گذاران، سیاست‌گذاران و مدیران شرکت‌ها حیاتی است. این پژوهش با بررسی اثرات اجتناب مالیاتی، فرار و فساد بر ریسک سقوط سهام و با تأکید بر نقش میانجی مسئولیت اجتماعی شرکت، جنبه‌های نوآورانه‌ای ارائه می‌دهد. به طور سنتی، اجتناب و فرار مالیاتی عمدتاً از منظر قانونی و نظارتی و با تمرکز بر پیامدهای آن‌ها برای رعایت قوانین مالیاتی و درآمد دولت مورد مطالعه قرار گرفته است. با این حال، ادغام این رفتارها با پویایی بازار و ثبات مالی، چشم‌انداز تازه‌ای ارائه می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که استراتژی‌های مالیاتی غیر اخلاقی نه‌تنها جایگاه قانونی شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بلکه پیامدهای مستقیم بر نوسانات قیمت سهام و اعتماد سرمایه‌گذاران نیز دارند.

قرار دادن مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان عامل میانجی، امکان بررسی این موضوع را فراهم می‌کند که چگونه ابتکارات مسئولیت اجتماعی شرکت می‌توانند اثرات منفی اجتناب، فرار و فساد مالیاتی را کاهش دهند. یکی از ابعاد نوآورانه مطالعه، تحلیل چندبعدی نقش

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

مسئولیت اجتماعی شرکت در تثبیت قیمت سهام است. در حالی که مسئولیت اجتماعی اغلب با بشردوستی و اخلاق کسب‌وکار همراه بوده، بررسی تأثیر آن بر نتایج مالی و ثبات بازار، دیدگاهی تازه ارائه می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد شرکت‌هایی که به مسئولیت اجتماعی پایبند هستند، حتی در مواجهه با فرار مالیاتی یا فساد، بهتر قادر به حفظ اعتماد سرمایه‌گذاران و ثبات بازار هستند. علاوه بر این، پیوند اجتناب و فرار مالیاتی با نوسانات بازار، رویکرد نوآورانه‌ای ارائه می‌کند. بیشتر پژوهش‌های پیشین بر پیامدهای قانونی یا تأثیر بر درآمد دولت متمرکز بوده‌اند، در حالی که این مطالعه نشان می‌دهد چگونه استراتژی‌های مالیاتی تهاجمی و فساد می‌توانند موجب بی‌ثباتی قیمت سهام و اثرات اقتصادی گسترده‌تر شوند. این دیدگاه جامع، پیامدهای رفتارهای مالی غیر شفاف بر عملکرد بازار و ثبات مالی را روشن می‌کند.

روش

این پژوهش از جنبه هدف کاربردی است زیرا به بررسی تأثیرات مسائل مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام می‌پردازد، که می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های مدیریتی و سرمایه‌گذاری کمک کند. از نظر نحوه استنباط، این پژوهش در زمره پژوهش‌های توصیفی - همبستگی قرار دارد؛ زیرا برای بررسی ارتباط بین متغیرها، از تکنیک‌های رگرسیونی استفاده شده است. از حیث استدلال، در گروه پژوهش‌های استقرایی قرار می‌گیرد، زیرا از طریق تجزیه و تحلیل داده‌های موجود به نتایجی می‌رسد. همچنین، از نوع تئوری اثباتی است؛ زیرا نتایج از طریق آزمایش داده‌های موجود انجام شده است. این مطالعه با استفاده از یک نمونه تصادفی طبقه‌بندی شده به روش غربالگری انجام شده است، که تعداد ۱۴۶ شرکت (۱۴۶۰ سال-شرکت) با توجه به محدودیت‌ها انتخاب شده‌اند.

با توجه به شرایط مطرح شده، معیارهای انتخاب نمونه به شرح زیر است:

۱. شرکت‌ها باید در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و فعال باشند.

۲. پایان سال مالی شرکت‌ها باید در اسفندماه باشد و طی بازه زمانی تحقیق، سال مالی و نوع فعالیت آنها تغییر نکرده باشد.

۳. شرکت‌ها باید از لحاظ ساختار گزارشگری، جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشند، بنابراین لیزینگ‌ها، بیمه‌ها، هلدینگ‌ها، بانک‌ها و موسسات مالی از این دسترسی مستثنی می‌شوند.

۴. اطلاعات مالی شرکت‌ها باید در بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ در دسترس باشد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

مدل تجربی

در پژوهش حاضر برای آزمون فرضیه‌ها از رویکرد بارون کنی (۱۹۸۶) برای بررسی نقش میانجی مسئولیت اجتماعی بر شیوه‌های مالیاتی (اجتناب، فرار و فساد مالیاتی) و ریسک سقوط آتی سهام استفاده شده است. بر اساس رویکرد بارون کنی (۱۹۸۶) سه شرط برای اثر متغیر میانجی باید وجود داشته باشد:

۱. متغیر یا متغیرهای مستقل بر متغیر میانجی اثر داشته باشد (مدل ۱ پژوهش)،

۲. متغیر مستقل بر متغیر وابسته اثر داشته باشد (مدل ۲ پژوهش)،

۳. متغیر میانجی باید در مدل رگرسیونی متشکل از متغیرهای مستقل و میانجی بر متغیر وابسته تاثیر داشته باشد (مدل ۳ پژوهش)

بارون و کنی[1] (۱۹۸۶) بیان داشتند که اثر میانجی کامل زمانی ایجاد می‌شود که متغیر یا متغیرهای مستقل در مدل (۳) هیچ تاثیری بر متغیر وابسته نداشته باشند؛ اما در مدل (۳) اگر متغیر مستقل بر متغیر وابسته تاثیر کمتری نسبت به مدل (۲) داشته باشد در آن صورت متغیر میانجی جزئی خواهد بود. در صورت پذیرش شرایط فوق آزمون سوبل[2] رایج‌ترین روش آزمون ضرایب میانجی است. این چارچوب توسط مایکل سوبل در سال ۱۹۸۲ ارائه شد. آزمون سوبل جهت بررسی معنی‌داری متغیر میانجی (واسطه) در رابطه میان متغیر مستقل و وابسته استفاده می‌شود. یعنی اینکه آیا اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته از طریق متغیر میانجی، قابل توجه است یا خیر؟ از آنجایی که آزمون سوبل به صورت مستقیم قابل محاسبه نیست و برای به دست آوردن آن پس از محاسبه ضرایب رگرسیونی از سایت‌های آنلاین استفاده می‌شود. در این پژوهش از سایت (https: //www.analyticscalculators.com/calculator.aspx?id=31) استفاده شده است.

حال به تدوین مدل‌های پژوهش با توجه به سه شرط بیان شده قبل پرداخته می‌شود. بر این اساس، برای آزمون شرط اول پژوهش که به تاثیر معناداری متغیر یا متغیرهای مستقل (اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی) بر متغیر میانجی (مسئولیت اجتماعی) می‌پردازد، از مدل (۱) رگرسیونی چندگانه به شرح زیر استفاده شده است:

1. Baron & Kenny (1986)
2. Sonel Test

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

مدل (۱)

$$CSR_{it} = \beta_0 + \beta_1 TaxAvoid_{it} + \beta_2 TaxEev_{it} + \beta_3 TaxCorrup_{it} + \beta_4 Size_{it} + \beta_5 RET_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \beta_{10} SE_{it} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Year + \sum_{i=1} \beta_{it} Industry + \varepsilon$$

در این مدل طبق شرایط رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶)، متغیر میانجی مسئولیت اجتماعی (CSR) است. متغیرهای مستقل پژوهش شامل اجتناب مالیاتی (TaxAvoid)، فرار مالیاتی (TaxEev) و فساد مالیاتی (TaxCorrup) است. متغیرهای کنترلی شامل، اندازه شرکت (Size)، بازده سهام (RET)، نسبت ارزش بازار (MTB)، اهرم مالی (LEV)، بازده دارایی‌ها (ROA)، عمر شرکت (AGE)، نرخ رشد درآمد فروش (SG) و اثرات سال (Year) و اثرات صنعت (Industry) است.

در مدل (۲) رگرسیونی چندگانه برای آزمون شرط دوم رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶) تدوین شده است. این مدل در واقع به بررسی آزمون فرضیه‌های اول تا سوم می‌پردازد.

مدل (۲)

$$Crash_{it} = \beta_0 + \beta_1 TaxAvoid_{it} + \beta_2 TaxEev_{it} + \beta_3 TaxCorrup_{it} + \beta_4 Size_{it} + \beta_5 RET_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \beta_{10} SE_{it} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Year + \sum_{i=1} \beta_{it} Industry + \varepsilon$$

در مدل (۲) متغیر وابسته ریسک سقوط آتی سهام (Crash) است. متغیر مستقل شامل اجتناب مالیاتی (TaxAvoid)، فرار مالیاتی (TaxEev) و فساد مالیاتی (TaxCorrup) است. متغیرهای کنترلی شامل، اندازه شرکت (Size)، بازده سهام (RET)، نسبت ارزش بازار (MTB)، اهرم مالی (LEV)، بازده دارایی‌ها (ROA)، عمر شرکت (AGE)، نرخ رشد درآمد فروش (SG) و اثرات سال (Year) و اثرات صنعت (Industry) است.

در نهایت برای آزمون شرط سوم رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶) که به بررسی آزمون فرضیه‌های چهارم تا ششم می‌پردازد، مدل (۳) رگرسیونی چندگانه تدوین شده است. در این مدل متغیر میانجی مسئولیت اجتماعی پس از متغیرهای مستقل به مدل (۲) اضافه شده که به شرح زیر است:

مدل (۳)

$$Crash_{it} = \beta_0 + \beta_1 Tax\ Avoid_{it} + \beta_2 Tax\ Eev_{it} + \beta_3 Tax\ Corrup_{it} + \beta_4 CSR_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 RET_{it} + \beta_7 MTB_{it} + \beta_8 LEV_{it} + \beta_9 ROA_{it} + \beta_{10} AGE_{it} + \beta_{11} SE_{it} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Year + \sum_{i=1} \beta_{it} Industry + \varepsilon$$

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

در مدل (۳) متغیر وابسته ریسک سقوط آتی سهام (Crash) است. متغیر مستقل پژوهش شامل سه شیوه استراتژی مالیاتی است که عبارتند از اجتناب مالیاتی (Tax Avoid)، فرار مالیاتی (Tax Eev) و فساد مالیاتی (Tax Corrup). متغیر میانجی مسئولیت اجتماعی (CSR) است. متغیرهای کنترلی شامل، اندازه شرکت (Size)، بازده سهام (RET)، نسبت ارزش بازار (MTB)، اهرم مالی (LEV)، بازده دارایی‌ها (ROA)، عمر شرکت (AGE)، نرخ رشد درآمد فروش (SG) و اثرات سال (Year) و اثرات صنعت (Industry) است.

نحوه اندازه‌گیری متغیرها

ریسک سقوط قیمت سهام

برای اندازه‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام از سه شاخص شامل چولگی منفی بازده سهام (NCSKEW)، سیگمای حداکثری (SIGMA -EXTR) و نوسان پایین به بالا (DUVOL) استفاده شده است.

۱. شاخص چولگی منفی بازده سهام (NCSKEW): چن و همکاران (۲۰۰۱) معتقدند که نشانه سقوط قیمت سهام از یک سال قبل از وقوع این پدیده شکل می‌گیرد و یکی از این نشانه‌ها وجود چولگی منفی در بازده سهام شرکت است؛ بنابراین شرکت‌هایی که در سال گذشته چولگی منفی بازده سهام را تجربه کرده‌اند، با احتمال بیشتری در سال آینده با پدیده سقوط قیمت سهام مواجه خواهند بود. برای محاسبه چولگی بازده سهام از رابطه (۴) استفاده می‌شود:

$$\mathrm{NCSKEW} = -\left[\frac{n(n-1)^{3/2}\sum w^3{}_{ji}}{(n-1)(n-2)(\sum w^2{}_{ji})^{3/2}}\right] \quad (۴)$$

در رابطه (۴)، (NCSKEW) چولگی منفی بازده سهام، (Wji) بازده ماهانه خاص شرکت است که از رابطه (۵) بدست می‌آید:

$$W_{ji} = \ln(1+\varepsilon_{jt}) \quad (۵)$$

در رابطه (۵) (ε_{jt}) بازده باقیمانده سهام شرکت است که از مدل (۶) بدست می‌آید:

$$r_{jt} = \alpha_{jt} + \beta_1 r_{m,t-2} + \beta_2 r_{m,t-1} + \beta_3 r_{m,t} + \beta_4 r_{m,t+1} + \beta_5 r_{m,t+2} + \varepsilon_{jt} \quad (۶)$$

در رابطه (۶) (r_{jt}) بازده ماهانه سهام شرکت، ($r_{m,t}$) بازده بازار در ماه است. برای محاسبه

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

بازده ماهانه بازار، شاخص ابتدای ماه از شاخص پایان ماه کسر شده و حاصل بر شاخص ابتدای ماه تقسیم می‌شود.

۲. سیگمای حداکثری (SIGMA -EXTR): این معیار به صورت کمی بوده و به عنوان بازده‌های پرت با توجه به انحراف معیار یک شرکت تعریف می‌شود. برای محاسبه این متغیر از رابطه (۷) استفاده شده است (Bradshaw et al., 2010).

$$SIGMA - EXTR = -Min\left[\frac{W_{ji} - \bar{w}}{\sigma_w}\right] \quad (۷)$$

در رابطه (۷)، (W_{ji}) بازده خاص شرکت است، ($\bar{w}$) میانگین بازده خاص شرکت و (σ_w) انحراف معیار بازده ماهانه خاص شرکت هستند.

۳. نوسان پایین به بالا (DUVOL): نوسانات نامتقارن بازده را کنترل می‌کند. همچنین میزان بالاتر این معیار مطابق با توزیع دارای چولگی چپ بیشتر است. برای محاسبه این معیار از رابطه (۸) استفاده می‌شود:

$$DUVOL = -Loq\left[\frac{(n_u - 1)\sum_{Down} w^2_{ji}}{(n_d - 1)\sum_{up} w^2_{ji}}\right] \quad (۸)$$

در رابطه (۸)، (W_{ji}) بازده خاص شرکت است، (n_u) تعداد ماه‌های بالا و (n_d) تعداد ماه‌های پایین هستند.

اجتناب مالیاتی

برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی از تقسیم مالیات نقدی پرداخت شده به سود قبل از مالیات استفاده شده است (Kim et al, 2011, Garg et al., 2022, Thai et al., 2023).

فرار مالیاتی

برای اندازه‌گیری فرار مالیاتی از شاخص پژوهش‌های نمازیان و همکاران (۱۴۰۰) و نمازی وصادق زاده مهارلوئي (۱۳۹۶) استفاده شده است. این شاخص شامل اعداد صورت‌های مالی، نسبت‌های مالی و بند مالیاتی در گزارش حسابرسی است. برای محاسبه اعداد صورت‌های مالی و نسبت‌های مالی از متغیر مجازی (۱ و ۰) استفاده شده است، به این صورت که ابتدا میانگین اعداد صورت‌های مالی و نسبت‌های مالی (مثلا عدد سود عملیاتی، نسبت جاری) برای تمام شرکت‌های یک صنعت محاسبه می‌شود، اگر عدد بدست آمده بیش از میانگین

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

بود عدد یک در غیر این صورت عدد صفر لحاظ شده است. برای اندازه‌گیری بند مالیاتی در گزارش حسابرسی متغیر مجازی (۱ و ۰) بکار گرفته شده است. در صورتی که اگر شرکتی در مبانی گزارش حسابرسی خود بند مالیاتی داشته باشد عدد یک در غیر این صورت صفر است. در نهایت میانه سه مولفه اعداد صورت‌های مالی، نسبت‌های مالی و بند مالیاتی در گزارش حسابرسی محاسبه شده است. شرکت‌هایی که عدد آنها بیش از میانه باشد عدد یک در غیر این صورت صفر لحاظ می‌شود. پس از انتخاب شرکت‌ها، جمع اعداد مربوط به مولفه‌ها به تعداد مولفه‌ها تقسیم می‌شود، نسبت بدست آمده نشان‌دهنده فرار مالیاتی شرکت است (نمازیان و همکاران، ۱۴۰۰، نمازی و صادق‌زاده مهارلوئی، ۱۳۹۶).

فساد مالیاتی

برای اندازه‌گیری فساد مالیاتی، از شاخص پژوهش نمازیان و همکاران (۱۴۰۰) استفاده شده است. آنها در شاخص فساد مالیاتی از معیارهای عدم شفافیت گزارشگری مالی شامل هموارسازی سود، اقلام تعهدی، کیفیت حسابرسی و سپر مالیاتی و افزایش هزینه‌های عمومی واداری استفاده کرده‌اند. برای محاسبه شاخص فساد مالیاتی، برای هر یک از معیارها از متغیر مجازی (۱ و ۰) استفاده شده است. در صورتی که عدد بدست آمده برای هر یک از معیارها بیش از میانگین معیار در صنعت مربوطه باشد عدد یک در غیر این صورت صفر لحاظ می‌شود. در نهایت میانه تمام معیارهای عدم شفافیت گزارشگری مالی به صورت یکجا محاسبه شده است. شرکت‌هایی که عدد آنها بیش از میانه باشد عدد یک در غیر این صورت صفر لحاظ می‌شود. پس از انتخاب شرکت‌ها، جمع اعداد مربوط به معیارها به تمام معیارهای عدم شفافیت گزارشگری مالی تقسیم می‌شود. نسبت بدست آمده نشان‌دهنده فساد مالیاتی شرکت است (نمازیان و همکاران، ۱۴۰۰).

متغیر میانجی

متغیر میانجی پژوهش مسئولیت اجتماعی شرکت است، برای اندازه‌گیری آن مطابق با پژوهش‌های پیشین داخلی (رضائی پیته نوئی و همکاران، ۱۳۹۹، اسماعیل‌پور و همکاران، ۱۳۹۸، صفری گرایلی، ۱۳۹۷، حسینی و امجدیان، ۱۳۹۶، برزگر و غواصی کناری، ۱۳۹۵)، از چک لیست جدول (۱)، شامل مولفه‌های افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها که سازگار با

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

محیط گزارشگری کشور بوده است، استفاده شده است. سنجش این اقلام به این صورت است که در ابتدا با بررسی صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی و گزارش فعالیت‌های هیات مدیره شرکت‌های نمونه، اگر هریک از اقلام چک لیست (جدول ۱) افشا شده باشد عدد یک، در غیر این صورت عدد صفر تعلق می‌گیرد. در نهایت شاخص افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی برای هر شرکت از تقسیم جمع اقلام افشا شده بر کل تعداد اقلام چک لیست بدست می‌آید. رابطه (۹) به شرح زیر است:

$$CSR = \frac{\sum_{i=1}^{n} Y_i}{\sum_{i=1}^{m} T_i} \quad (۹)$$

در رابطه (۹)، افشای مسئولیت اجتماعی (CSR)، جمع اقلام افشا شده شرکت i در سال t ($\sum_{i=1}^{n} Y_i$) و جمع کل اقلام افشای چک لیست ($\sum_{i=1}^{m} t_i$) هستند.

جدول ۱. چک لیست افشای مسئولیت اجتماعی

ابعاد	مولفه‌ها
مسائل محیطی	کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست‌محیطی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، سیاست زیست‌محیطی، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیستمحیطی، سایر مسائل محیطی
محصولات و خدمات	توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول/ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات.
منابع انسانی	تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارمندان، بازنشستگی و مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه‌های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارمندان، روحیه و ارتباطات کارمندان، سایر منابع انسانی.
مشتریان	سلامتی مشتریان، شکایت‌ها/رضایتمندی مشتریان، سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخ‌گویی به نیاز مشتریان، سایر مشتریان.
مسئولیت جامعه	سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت‌های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/دعاوی قضایی، فعالیت‌های مذهبی/فرهنگی، سایر مسئولیت‌های جامعه.
انرژی	حفظ و صرفه‌جویی در انرژی، توسعه و اکتشاف منابع جدید، استفاده از منابع جدید، سایر انرژی.

منبع: یافته‌های پژوهش

متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی پژوهش با توجه به ادبیات پیشین (Kim et al., 2011, Garg et al., 2022, Thai et al., 2023) در ارتباط با اثرات اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی بر شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام انتخاب شده است.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

اندازه شرکت: از طریق لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت‌ها در پایان سال اندازه‌گیری شده است.

بازده سهام: از تقسیم قیمت سهام ابتدا و پایان دوره و به اضافه سود تقسیمی و منابع حاصل از افزایش سرمایه بدست آمده است.

نسبت ارزش بازار: از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آن محاسبه شده است.

اهرم مالی: از نسبت جمع کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها اندازه‌گیری شده است.

بازده دارایی‌ها: از تقسیم سود (زیان) خالص به کل دارایی‌های شرکت بدست می‌آید.

رشد درآمدی فروش: از طریق تقسیم حاصل تفاوت فروش سال جاری و سال قبل بر فروش سال قبل بدست می‌آید.

عمر شرکت: از طریق لگاریتم طبیعی از زمان تاسیس شرکت تا سال تحقیق محاسبه می‌شود.

یافته‌ها

نتایج آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی متغیرهای مدل‌ها در جدول (۲) ارائه شده است. میانگین شاخص‌های ریسک سقوط قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) نسبت به دامنه حداکثر و حداقل داده‌ها نشان می‌دهد که سهام شرکت‌های مورد بررسی در طول دوره پژوهش ریزش قیمت داشته‌اند. میانگین هر کدام از سه شیوه استراتژی مالیاتی (اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی) نشان می‌دهد که در شرکت‌های بورسی به نسبت درگیر، چنین برنامه‌ریزی مالیاتی شده‌اند. میانگین شاخص مسئولیت اجتماعی بیانگر این مطلب است که شرکت‌های بورسی با توجه به الزامات قانونی و سیاست‌گذاران، افشای مناسبی داشته‌اند. مقادیر حداقل و حداکثر اندازه شرکت نشان می‌دهد که شرکت‌های انتخاب شده از تنوع خوبی در نمونه برخوردار هستند. مقدار میانگین بازده دارایی‌ها نشان می‌دهد که شرکت‌ها بازده به نسبت خوبی از کل دارایی‌های شرکت داشته‌اند. میانگین اهرم مالی بیانگر این موضوع است که تقریباً ۶۰٪ دارایی‌های شرکت از محل بدهی‌ها تامین مالی شده‌اند.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

جدول ۲. نتایج آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	میانگین	میانه	انحراف‌معیار	بیشترین	کمترین
چولگی‌منفی	-۰.۲۷۸	۰.۲۹۴	۰.۹۲۸	۳.۱۶۳	-۳.۳۲۳
سیگمای‌حداکثری	۰.۵۶۸	۰.۵۳۶	۰.۶۲۳	۳.۰۵۵	-۰.۱۹۰
نوسان‌پایین‌به‌بالا	-۱.۰۳۲	-۰.۹۸۷	۰.۳۹۳	-۰.۱۰۱	-۴.۲۲۶
اجتناب‌مالیاتی	۰.۱۰۷	۰.۱۰۸	۰.۱۳۱	۰.۷۹۲	-۰.۰۲۸
فرارمالیاتی	۰.۴۴۵	۰.۳۳۳	۰.۱۵۸	۰.۶۶۷	۰
فسادمالیاتی	۰.۳۸۵	۰.۳۳۳	۰.۱۷۸	۱	۰
مسئولیت‌اجتماعی	۰.۵۱۷	۰.۵۳۰	۰.۰۱۹	۰.۸۹۰	۰.۲۷۰
اندازه‌شرکت	۱۴.۴۲۳	۱۴.۲۸۹	۱.۴۶۸	۲۰.۳۰۷۰	۱۰.۴۹۲
بازده‌سهام	۰.۶۹۰	۰.۴۸۸	۰.۸۵۲	۰.۹۳۵	-۰.۴۲۵
نسبت‌ارزش‌بازار	۴.۵۳۶	۲.۶۸۲	۲۶.۵۶۴	۲۷.۶۸۲	۰.۹۸۷
اهرم‌مالی	۰.۶۰۲	۰.۵۸۸	۰.۳۰۰	۰.۸۹۲	۰.۰۳۱
بازده‌دارایی‌ها	۰.۱۱۶	۰.۰۹۴	۰.۱۶۲	۰.۶۸۱	-۰.۲۶۳
رشد‌درآمدی‌فروش	۰.۳۴۴	۰.۲۴۶	۰.۵۸۵	۶.۵۹۴	-۰.۹۰۹
عمرشرکت	۲.۹۳۴	۲.۹۴۴	۰.۳۹۲	۳.۹۷۰	۱.۹۴۵

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتایج آزمون شرط اول

در جدول (۳)، نتایج آزمون شرط اول رویکرد Baron & Kenny (۱۹۸۶) که به بررسی اثر متغیر یا متغیرهای مستقل بر متغیر میانجی می‌پردازد، با استفاده از آزمون مدل (۱) ارائه شده است. مقدار آماره F فیشر نشان می‌دهد که مدل برازش شده در سطح خطای پنج درصد معنادار است. مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده نشان می‌دهد که متغیرهای توضیحی ۳۲٪ از تغییرات متغیر مسئولیت اجتماعی را تبیین می‌کنند. نتایج عامل تورم واریانس نشان می‌دهد که هم‌خطی حادی بین متغیرها مشاهده نشد. نتایج ارائه شده در جدول (۳) نشان می‌دهد که مقادیر ضرایب اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی به ترتیب برابر با ۰.۵۵۷-، ۰.۶۸۴- و ۰.۴۹۱- است و در سطح خطای پنج درصد معنادار هستند. نتایج بیانگر این است که هر سه شیوه استراتژی مالیاتی (اجتناب از مالیات، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی) اثرات معکوسی بر

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

افشای مسئولیت اجتماعی می‌گذارند. در نتیجه با توجه به معناداری اثرگذاری متغیرهای مستقل (اجتناب از مالیات، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی) بر متغیر میانجی (مسئولیت اجتماعی)، شرط اول رویکرد بارون کنی (۱۹۸۶) پذیرفته می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون شرط اول

$$CSR_{it} = \beta_0 + \beta_1 Tax\ Avoid_{it} + \beta_2 Tax\ Eev_{it} + \beta_3 Tax\ Corrup_{it} + \beta_4 Size_{it} + \beta_5 RET_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \beta_{10} SE_{it} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it}\, Year + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it}\, Industry + \varepsilon$$

متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	آماره t	سطح معناداری	VIF
ضریب ثابت	β_0	۰.۵۰۳	۸.۸۷	۰.۰۰۰	-
اجتناب مالیاتی	TaxAvoid	-۰.۵۵۷	-۲.۸۱	۰.۰۰۱	۱.۰۴
فرار مالیاتی	TaxEev	-۰.۶۸۴	-۲.۳۰	۰.۰۰۵	۱.۳۱
فساد مالیاتی	TaxCorrup	-۰.۴۹۱	-۲.۳۸	۰.۰۰۷	۱.۱۹
اندازه شرکت	Size	۰.۱۵۴	۳.۷۰	۰.۰۰۰	۱.۳۷
بازده سهام	RET	۰.۷۹۸	۱.۱۹	۰.۲۳۶	۱.۱۹
نسبت ارزش بازار	MTB	-۰.۲۸۳	-۱.۴۲	۰.۱۵۵	۱.۰۱
اهرم مالی	LEV	۰.۰۰۲	۱.۲۲	۰.۲۲۲	۱.۸۹
بازده دارایی‌ها	ROA	-۰.۹۰۷	-۱.۹۰	۰.۰۵۸	۱.۱۷
رشد فروش	SG	-۰.۰۵۱	-۰.۵۱	۰.۶۰۷	۱.۲۳
عمر شرکت	AGE	-۰.۰۰۳	-۲.۲۴	۰.۰۲۵	۱.۰۷
اثرات سال	Year		کنترل شد		
اثرات صنعت	Industry		کنترل شد		
آماره F	۳.۹۱ (۰.۰۰۰)	ضریب تعیین تعدیل شده			۰.۳۲

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون شرط دوم

نتایج آزمون فرضیه‌های اول تا سوم که به بررسی تاثیر سه شیوه استراتژی مالیاتی (اجتناب، فرار و فساد مالیاتی) بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌پردازد، در جدول (۴) ارائه شده است. این نتایج هم به تحلیل شرط دوم رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶) می‌پردازد. نتایج مقدار آماره F فیشر نشان می‌دهد که مدل آزمون شده در سطح خطای آماری پنج درصد معنادار است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده بیانگر این است که متغیرهای توضیحی به ترتیب به میزان ۳۳٪، ۳۴٪ و ۳۸٪ از تغییرات متغیرهای وابسته را به ترتیب برای چولگی منفی، سیگمای حداکثری و

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

نوسان پایین به بالا تبیین می‌کنند. نتایج ضرایب مدل برای متغیر مستقل اجتناب مالیاتی در رابطه با متغیرهای وابسته چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا (پراکسی ریسک سقوط قیمت سهام) به ترتیب برابر با ۲۱۳. ۰، ۱۰۶. ۰ و ۴۳۶. ۰ است که در سطح خطای ۵ درصد آماری معنادار است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که اجتناب مالیاتی باعث افزایش سقوط آتی قیمت سهام می‌شود. به این ترتیب، فرضیه اول پژوهش در سطح خطای پنج درصد پذیرفته می‌شود.

مقدار ضریب فرار مالیاتی بر روی سه شاخص ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۳۱۱. ۰، ۱۹۱ و ۲۱۹. ۰ است و بیانگر این مطلب است که فرار مالیاتی، ریسک سقوط آتی قیمت سهام را افزایش می‌دهد. این یافته در سطح خطای پنج درصد معنادار است. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش در سطح خطای پنج درصد مورد تایید قرار می‌گیرد. مقادیر ضرایب فساد مالیاتی برای هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۱۵۸. ۰، ۰۶۸. ۰ و ۵۰۷. ۰ است که در سطح خطای پنج درصد معنادار است. نتایج بدست آمده هم بیانگر این است که فساد مالیاتی باعث افزایش ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌شود. به این ترتیب، فرضیه سوم درسطح خطای ۵٪ پذیرفته می‌شود. با این نتایج بدست آمده شرط دوم رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶) به دلیل معناداری اثرات اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام مورد تایید قرار می‌گیرد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

جدول ۴ . نتایج آزمون فرضیه‌های اول تا سوم

$$Crash_{it} = \beta_0 + \beta_1 Tax\ Avoid_{it-1} + \beta_2 Tax\ Eev_{it-1} + \beta_3 Tax\ Corrup_{it-1} + \beta_4 Size_{it-1} + \beta_5 RET_{it-1} + \beta_6 MTB_{it-1} + \beta_7 LEV_{it-1} + \beta_8 ROA_{it-1} + \beta_9 AGE_{it-1} + \beta_{10} SE_{it-1} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Year + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Industry + \varepsilon$$

متغیرها	علامت اختصاری	NCSKEW ضریب	NCSKEW آماره t	NCSKEW سطح معناداری	EXTR − SIGMA ضریب	EXTR − SIGMA آماره t	EXTR − SIGMA سطح معناداری	DUVOL ضریب	DUVOL آماره t	DUVOL سطح معناداری	vif
ضریب ثابت	β_0	۰.۸۳۶	۲.۸۰	۰.۰۰۰	۱.۶۱۸	۵.۱۲	۰.۰۰۰	۰.۹۲۳	۵.۱۹	۰.۰۰۰	-
اجتناب مالیاتی	TaxAvoid	۰.۲۱۳	۲.۱۲	۰.۰۰۰	۰.۱۰۶	۲.۸۲	۰.۰۱۱	۰.۴۳۶	۲.۶۸	۰.۰۰۱	۱.۰۴
فرار مالیاتی	TaxEev	۰.۳۱۱	۱.۷۱	۰.۰۰۸	۰.۱۹۱	۲.۵۴	۰.۰۲۴	۰.۲۱۹	۳.۲۸	۰.۰۰۰	۱.۳۱
فساد مالیاتی	TaxCorrup	۰.۱۵۸	۲.۰۲	۰.۰۰۷	۰.۰۶۸	۲.۶۵	۰.۰۱۶	۰.۵۰۷	۲.۱۳	۰.۰۰۶	۱.۱۹
اندازه شرکت	Size	۰.۴۰۰	۱.۸۲	۰.۰۶۹	-۰.۰۲۳	-۱.۵۸	۰.۱۱۴	-۰.۰۱۸	-۲.۱۶	۰.۰۳۱	۱.۳۷
بازده سهام	RET	۰.۱۳۶	۳.۰۰	۰.۰۰۳	-۰.۰۳۸	-۱.۲۵	۰.۲۱۳	-۰.۰۹۵	-۵.۴۸	۰.۰۰۰	۱.۱۹
نسبت ارزش بازار	MTB	-۰.۰۱۳	-۰.۴۲	۰.۶۷۷	۰.۰۰۱	۱.۴۱	۰.۱۵۹	۰.۰۴۸	۰.۱۴	۰.۸۹۲	۱.۰۱
اهرم مالی	LEV	-۰.۲۱۶	-۱.۸۶	۰.۰۶۳	۰.۲۲۰	۲.۷۸	۰.۰۰۶	۰.۰۲۰	۰.۴۶	۰.۶۴۲	۱.۸۹
بازده دارایی‌ها	ROA	۰.۰۵۱	-۰.۲۱	۰.۸۳۴	۰.۶۵۸	۳.۹۱	۰.۰۰۰	۰.۰۵۵	۰.۵۸	۰.۵۵۹	۱.۱۷
رشد درآمدی فروش	SG	۰.۰۲۳	۰.۵۰	۰.۶۲۰	-۰.۰۰۷	-۱.۰۳	۰.۹۷۹	۰.۰۲۴	۱.۳۱	۰.۱۸۹	۱.۲۳
عمر شرکت	AGE	-۰.۰۱۸	-۰.۲۳	۰.۸۱۸	-۰.۱۹۸	-۳.۷۰	۰.۰۰۰	-۰.۰۱۶	-۰.۵۳	۰.۵۹۵	۱.۰۷
اثرات سال	Year	کنترل شد			کنترل شد			کنترل شد			
اثرات صنعت	Industry	کنترل شد			کنترل شد			کنترل شد			
آماره F		۶.۰۷(۰.۰۰۰)			۵.۰۳(۰.۰۰۰)			۱۴.۱۱(۰.۰۰۰)			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۳۳			۰.۳۴			۰.۳۸			

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون شرط سوم

در جدول (۵) نتایج آزمون‌های فرضیه‌های چهارم تا ششم با استفاده از مدل (۳) ارائه شده است. همچنین، این نتایج به بررسی شرط سوم پرداخته است. معناداری آماره F فیشر بیانگر این است که مدل برازش شده در سطح خطای ۵٪ معنادار است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل گویای این است که متغیرهای توضیحی به ترتیب ۳۳٪، ۳۱٪ و ۳۵٪ از تغییرات هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) را تبیین می‌کنند. با توجه به نتایج، مقادیر ضریب اجتناب مالیاتی در رابطه با هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۰.۲۱۰، ۰.۱۰۱ و ۰.۰۰۱ است که در سطح خطای

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

پنج درصد معنادار نیست. همچنین، ضریب فرار مالیاتی برای هر یک از پراکسی‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۳۰۷. ۰، ۱۹۷. ۰ و ۰۱۷. ۰ است که در سطح خطای پنج درصد معنادار نیستند. این نتایج در خصوص معناداری ضرایب متغیر فساد مالیاتی هم صادق است. به طوری که مقادیر ضرایب این متغیر در رابطه با هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۱۵۵. ۰، ۰۷۳. ۰ و ۰۰۹. ۰ است که در سطح خطای پنج درصد معنادار نیست. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که با اضافه کردن متغیر میانجی مسئولیت اجتماعی به مدل، تأثیر مستقیم متغیرهای مستقل مانند اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی بر شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام معنادار نباشد. این نتایج نشان می‌دهد که تأثیر مستقیم این متغیرهای مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام در مدل کاهش یافته و به نظر می‌رسد که بخشی از این تأثیر از طریق مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، توسط متغیر میانجی جبران شده باشد. به عبارت دیگر، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به عنوان یک متغیر میانجی ممکن است نقش تعدیل‌کننده‌ای را بازی کند و تأثیر مستقیم متغیرهای مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام را کاهش دهد.

این نتایج با شرط سوم رویکرد بارون و کنی (۱۹۸۶) برای اثرگذاری میانجی مطابقت دارد. بنابراین، نقش میانجی افشای مسئولیت اجتماعی در اثرگذاری اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی و فساد مالیاتی بر هر یک از پراکسی‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) مورد تایید قرار می‌گیرد. با توجه به نتایج بدست آمده فرضیه‌های چهارم تا ششم مورد تایید قرار می‌گیرند.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

جدول ۵. نتایج آزمون فرضیه‌های چهارم تا ششم

$$Crash_{it} = \beta_0 + \beta_1 TaxAvoid_{it-1} + \beta_2 TaxEev_{it-1} + \beta_3 TaxCorrup_{it-1} + \beta_4 CSR_{it-1} + \beta_5 Size_{it-1} + \beta_6 RET_{it-1} + \beta_7 MTB_{it-1} + \beta_8 LEV_{it-1} + \beta_9 ROA_{it-1} + \beta_{10} AGE_{it-1} + \beta_{11} SE_{it-1} + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Year + \sum_{i=1}^{n} \beta_{it} Industry + \varepsilon$$

متغیرها	علامت اختصاری	NCSKEW			EXTR − SIGMA			DUVOL			vif
		ضریب	آماره t	سطح معناداری	ضریب	آماره t	سطح معناداری	ضریب	آماره t	سطح معناداری	
ضریب ثابت	β_0	۰.۳۶۹	۲.۷۱	۰.۰۰۰	۰.۵۴۸	۲.۰۱	۰.۰۰۰	۰.۱۹۲	۳.۸۹	۰.۰۰۰	-
اجتناب مالیاتی	TaxAvoid	۰.۲۱۰	۱.۱	۰.۲۷۰	۰.۱۰۱	۰.۷۸	۰.۴۳۵	۰.۰۰۱	۰.۰۲	۰.۹۸۵	۱.۰۴
فرار مالیاتی	TaxEev	۰.۳۰۷	۱.۶۹	۰.۰۹۱	۰.۱۹۷	۱.۶۰	۰.۱۱	۰.۰۱۷	۰.۲۵	۰.۸۰۰	۱.۳۱
فساد مالیاتی	TaxCorrup	۰.۱۵۵	۱.۰۱	۰.۳۱۵	۰.۰۷۳	۰.۷۰	۰.۴۸۶	۰.۰۰۹	۰.۱۵	۰.۸۸۰	۱.۱۹
مسئولیت اجتماعی	CSR	-۰.۸۷۵	-۲.۸۲	۰.۰۱۴	-۰.۳۵۷	-۲.۷۴	۰.۰۱۶	-۰.۵۴۳	-۲.۰۴	۰.۰۰۲	۱.۰۳
اندازه شرکت	Size	۰.۰۳۸	۱.۷۲	۰.۰۸۶	-۰.۰۲۷	-۱.۸۵	۰.۰۶۵	-۰.۰۱۹	-۲.۲۷	۰.۲۳	۱.۳۸
بازده سهام	RET	۰.۱۳۶	۳.۰۰	۰.۰۰۳	-۰.۰۳۸	-۱.۲۴	۰.۲۱۵	-۰.۰۹۵	-۵.۴۷	۰.۰۰۰	۱.۲۰
نسبت ارزش بازار	MTB	-۰.۰۰۳	-۰.۴۰	۰.۶۸۹	۰.۰۰۹	۱.۴۶	۰.۱۴۵	۰.۰۵۶	۰.۱۶	۰.۸۷۶	۱.۰۲
اهرم مالی	LEV	-۰.۲۱۷	-۱.۸۶	۰.۰۶۳	۰.۲۱۸	۲.۷۶	۰.۰۰۶	۰.۰۲۰	۰.۴۶	۰.۶۴۸	۱.۸۹
بازده دارایی‌ها	ROA	۰.۰۵۹	۰.۲۴	۰.۰۸۱۰	۰.۶۷۳	۴.۰۱	۰.۰۰۰	۰.۰۵۹	۰.۶۳	۰.۵۳۲	۱.۱۸
رشد درآمدی فروش	SG	۰.۰۲۳	۰.۵۰	۰.۶۱۸	-۰.۰۰۶	-۰.۰۲	۰.۹۸۵	۰.۰۲۴	۱.۳۲	۰.۱۸۸	۱.۲۳
عمر شرکت	AGE	۰.۰۱۴	-۰.۱۹	۰.۸۵۱	-۰.۱۹۲	-۳.۵۸	۰.۰۰۰	-۰.۰۱۴	-۰.۴۸	۰.۶۳۳	۱.۰۷
اثرات سال	Year		کنترل شد			کنترل شد			کنترل شد		
اثرات صنعت	Industry		کنترل شد			کنترل شد			کنترل شد		
آماره F		۵.۹۴ (۰.۰۰۰)			۵.۰۳ (۰.۰۰۰)			۱۴.۱۱ (۰.۰۰۰)			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۳۳			۰.۳۱			۰.۳۵			

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج آزمون سوبل

پس از برازش مدل‌های رگرسیونی برای آزمون فرضیه‌ها، از آزمون سوبل برای سنجش معناداری اثر متغیر میانجی استفاده شده است که نتایج آن در جدول (۶) ارائه شده است. نتایج آزمون سوبل برای فرضیه چهارم در رابطه با نقش میانجی مسئولیت اجتماعی در اثرگذاری اجتناب مالیاتی بر هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهم (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۲. ۱۵۷، ۲. ۲۹۸ و ۲. ۲۸۴ است که در سطح خطای ۱٪ معنادار است. این نتایج نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی در تاثیر اجتناب مالیاتی

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

بر هریک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام نقش میانجی کامل دارد. نتایج آماره سوبل برای نقش میانجی مسئولیت اجتماعی در اثرگذاری اجتناب مالیاتی برای هر یک از پراکسی‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۲. ۱۳۸، ۲. ۲۷۵ و۲. ۲۶۲ است که در سطح خطای ۵٪ معنادار است. این یافته نشان می‌دهد که اثر غیر مستقیم نقش مسئولیت اجتماعی در اثر فرار مالیاتی بر هر یک از پراکسی‌های شاخص ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) تایید می‌شود. در نهایت مقادیر آماره سوبل برای نقش میانجی مسئولیت اجتماعی در اثرگذاری فساد مالیاتی برای هر یک از معیارهای ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) به ترتیب برابر با ۲. ۰۹۸، ۲. ۲۲۷ و ۲. ۲۱۵ است که در سطح خطای ۵٪ معنادار است. این نتایج حاکی از تایید اثر غیر مستقیم نقش میانجی در اثرگذاری فساد مالیاتی بر هر یک از شاخص‌های ریسک سقوط آتی قیمت سهام (چولگی منفی، سیگمای حداکثری و نوسان پایین به بالا) است.

جدول ۶. نتایج آزمون سوبل

ردیف	آماره سوبل (t)		
	NCSKEW	EXTR – SIGMA	DUVOL
فرضیه چهارم	۲.۱۵۷	۲.۲۹۸	۲.۲۸۴
سطح معناداری	(۰.۰۳۰)	(۰.۰۲۱)	(۰.۰۲۲)
فرضیه پنجم	۲.۱۳۸	۲.۲۷۵	۲.۲۶۲
سطح معناداری	(۰.۰۳۲)	(۰.۰۲۲)	(۰.۰۲۳)
فرضیه ششم	۲.۰۹۸	۲.۲۲۷	۲.۲۱۵
سطح معناداری	(۰.۰۳۵)	(۰.۰۲۵)	(۰.۰۲۶)

منبع: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در پژوهش حاضر به بررسی تداخل رفتارهای مالیاتی و مسئولیت اجتماعی در شکل‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام پرداخته شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داد که اجتناب از مالیات، فرار و فساد می‌تواند به طور قابل توجهی ریسک سقوط آتی قیمت سهام را با تضعیف اعتماد سرمایه‌گذاران و ثبات بازار افزایش دهد. استدلال می‌شود، اجتناب از مالیات می‌تواند منجر به کاهش درآمدهای دولت و ایجاد ناپایداری در بازار سرمایه شود، زیرا این اقدام ممکن است به نقض قوانین مالیاتی و جریمه‌های مترتب بر آن منجر شود که اثرات ناخواسته‌ای بر شرکت‌ها و بازار دارایی‌ها دارد. از سوی دیگر، فرار مالیاتی نیز می‌تواند باعث افزایش عدم اطمینان و ناپایداری در بازار سرمایه شود، زیرا این اقدام به نوعی نقض اصول عدالت مالیاتی و عدم انصاف در توزیع بار مالیاتی میان افراد و شرکت‌ها تلقی می‌شود. در نهایت، فساد مالیاتی می‌تواند به نقض قوانین مالیاتی و کاهش اعتماد عمومی به نظام مالیاتی و دولت منجر شود که بازار سرمایه را به ریسک‌های بیشتری از جمله عدم پیش‌بینی و ناپایداری درآورده و به تأثیرات مثبت بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام منجر می‌شود. در کل، این اقدامات ناشفاف و غیر قانونی می‌تواند به تضعیف اعتماد عمومی به بازار سرمایه و افزایش ریسک سقوط آتی قیمت سهام منجر شود، که این تأثیرات می‌تواند به طور گسترده‌تری در اقتصاد و امور مالی اثر بگذارد. به عبارتی دیگر، افشای چنین رفتار غیر اخلاقی می‌تواند باعث فروش سریع و کاهش شدید قیمت سهام شود، زیرا سرمایه‌گذاران ریسک و دوام بلندمدت شرکت را دوباره ارزیابی می‌کنند. علاوه بر این، عواقب قانونی ناشی از مسائل مربوط به مالیات یا عملکردهای فاسد می‌تواند نوسان قیمت سهام و ریسک سقوط را تشدید کند. این نتایج با یافته‌های پژوهش کیم و همکاران (۲۰۱۱)، گارگ و همکاران (۲۰۲۲) مطابقت دارد. نتایج دیگر فرضیه‌های پژوهش نشان داد که ابتکارات مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها می‌تواند به‌عنوان یک عامل میانجی کلیدی در تأثیرگذاری بر رابطه بین سوء رفتار مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام عمل کند. شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را در اولویت قرار می‌دهند، احتمالاً سیاست‌های مالیاتی شفاف را اتخاذ می‌کنند، در رفتارهای مالیاتی اخلاقی شرکت می‌کنند و از اصول مسئولیت‌پذیری و حاکمیت حمایت می‌کنند. در واقع، مسئولیت اجتماعی به عنوان یک مکانیسم حیاتی عمل می‌کند که از طریق آن شرکت‌ها می‌توانند پیچیدگی‌های اجتناب از مالیات، فرار و فساد را کنترل کنند و در نهایت ریسک سقوط قیمت سهام کاهش یابد. بنابراین، شرکت‌هایی که از ابتکارات مسئولیت

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

اجتماعی، مانند رهبری اخلاقی، مشارکت ذینفعان و شفافیت در گزارش‌های مالیاتی استقبال می‌کنند، برای مدیریت ریسک‌های مربوط به مالیات و حفظ شهرت، اعتماد سرمایه‌گذار و ارزش بازار خود مجهزتر هستند. یافته‌های بدست آمده با نتایج پژوهش‌های عبید و داماک (۲۰۲۲)، هسلدین و موریس (۲۰۱۳) و زینگ (۲۰۱۹) مطابقت دارد.

یافته‌های این پژوهش چندین دستاورد و ارزش افزوده علمی دارد. اولاً این تحقیق به درک عمیق‌تر روابط پیچیده بین سوء رفتارهای مالیاتی شرکت و پیامدهای آن بر پویایی بازار سهام کمک می‌کند، دوماً بینش‌های ارزشمندی را درباره تصمیم‌های سرمایه‌گذاران و واکنش‌های بازار به شیوه‌های مدیریت مالیاتی شرکت ارائه می‌دهد، تا سرمایه‌گذاران از فرآیند تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر سود ببرند، زیرا می‌توانند پایداری بلندمدت و انعطاف‌پذیری شرکت‌ها را در پرتو ریسک‌های مربوط به مالیات ارزیابی کنند. همچنین، سیاست‌گذاران می‌توانند از این یافته‌ها برای طراحی مشوق‌ها یا دستوراتی برای افزایش افشای مسئولیت‌های اجتماعی استفاده کنند و در نتیجه یکپارچگی و ثبات بازار را تقویت کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از تمامی اساتید و بزرگوارانی که زحمات مطالعه، داوری و انجام مراحل اداری این مقاله را بر عهده داشته‌اند تشکر می‌شود.

ORCID

Reza Sharif Pour http: //orcid.org/0000-0002-4554-850X

Omid Pourheidari https: //orcid.org/0000-0003-1599-4434

Ahmad Khodami Pour https: //orcid.org/0000-0002-1620-0096

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

منابع

۱. اسماعیل‌پور رضا، رضا، رضائی پیته‌نوئی، یاسر، و غلامرضاپور، محمد. (۱۳۹۸). مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و ضعف کنترل‌های داخلی: آزمون تجربی نظریه ذینفعان و علامت‌دهی. دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۴(۸)، ۳۱۸-۳۳۸.

۲. ابراهیمی، جمیل، و امیری، اسماعیل. (۱۴۰۴). بررسی تأثیر رکود اقتصادی بر رابطه بین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود تعهدی. مجله دانش حسابداری، ۱۶(۲)، ۱۲۹-۱۵۰.

۳. حساس یگانه، یحیی، بولو، قاسم، و رضائی، شهروز. (۱۳۹۸). الگویی برای تأثیر ابعاد منتخب مسئولیت اجتماعی شرکت بر اجتناب و فرار مالیاتی، نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۱(۴)، ۱۱۱-۱۳۰.

۴. برزگر، قدرت‌الله، و غواصی‌کناری، محمد. (۱۳۹۵). مطالعهٔ رابطهٔ سطح افشای مسئولیت اجتماعی و سیاست تقسیم سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله دانش حسابداری، ۷(۲۴)، ۱۵۵-۱۸۰.

۵. حسینی سیدعلی، و امجدیان، فتانه. (۱۳۹۶). بررسی رابطه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی و خطر سقوط آتی قیمت سهام. دانش حسابداری، ۸۱(۲۸)، ۷۵-۱۰۵.

۶. خواجوی، شکراله، رضایی، غلامرضا، و باقری، مرتضی. (۱۳۹۷). بررسی نقش واسطه‌ای قابلیت‌های مدیران بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. راهبرد مدیریت مالی، ۶(۲)، ۱۱-۳۴.

۷. رضائی پیته نوئی، یاسر، غلامرضاپور، محمد، امیرنیا، نرجس، و کاظمی، سیدپوریا. (۱۴۰۰). راهبرد تجاری و افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت. دانش حسابداری، ۱۲(۲)(پیاپی ۴۵))، ۶۷-۸۶.

۸. فخاری، حسین، و منصوری، سید علی‌رضا. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام. همایش سیاست‌های مالی و مالیاتی ایران.

۹. فروغی، داریوش، میرزایی، منوچهر، و رسائیان، امیر. (۱۳۹۱). تأثیر فرار مالیاتی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه مالیات، ۲۰(۱۳)، ۷۱-۱۰۲.

۱۰. صفری گرایلی، مهدی. (۱۳۹۷). مسوولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش‌گذاری بازار از نگهداشت وجه نقد شرکت. راهبرد مدیریت مالی، ۶(۲۰)، ۱۶۳-۱۸۳.

۱۱. مرادی، مهدی، باقرپور ولاشانی، محمدعلی، و رستمی، امین. (۱۳۹۴). ارتباط بین گریز مالیاتی و ریسک سقوط آتی قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش سرمایه‌گذاری، ۵(۱۷)، ۱۲۷-۱۴۶.

۱۲. نمازیان، علی، پورحیدری، امید، و زینلی، حدیث. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر نرخ مؤثر مالیاتی و کیفیت حاکمیت شرکتی بر فرار مالیاتی و فساد مالیاتی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۸(۳)، ۵۰۷-۵۳۲.

۱۳. نمازی، محمد، و صادق‌زاده مهارلویی، محمد. (۱۳۹۶). پیش‌بینی فرار مالیاتی با استفاده از الگوریتم‌های داده‌کاوی درخت تصمیم. حسابداری مالی، ۹(۳۶)، ۷۶-۱۰۰.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

References

1. Abid, S. & Dammak, S. (2022). Corporate social Responsibility and Tax Avoidance: the Case of French Companies. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 20(3-4), 618–638. doi: https: //doi.org/10.1108/JFRA-04-2020-0119.
2. Al-Hadi, A., Taylor, G., & Richardson, G. (2022). Are Corruption and Corporate Tax Avoidance in the United States Related? *Review of Accounting Studies, 27*, 344–389. https: //doi.org/10.1007/s11142-021-09587-8.
3. Ball, R. (2009). Market and Political/Regulatory Perspectives on the Recent Accounting Scandals. *Journal of Accounting Research*, 47(2), 277–323. http: //www.jstor.org/stable/25548021.
4. Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173–1182. https: //doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173.
5. Banerjee, R., Boly, A., & Gillanders, R. (2022). Anti-tax evasion, anti-corruption and public good provision: An experimental analysis of policy spillovers. *Journal of Economic Behavior & Organization, 197*, 179–194. https: //doi.org/10.1016/j.jebo.2022.03.006.
6. Barzegar, G. and Ghavvasi Kenari, M. (2016). Disclosure Level of Social Responsibility and Dividend Policy in Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Knowledge*, 7(24), 155-180. doi: 10.22103/jak.2016.1438. [In Persian]
7. Bradshaw, M, T. Hutton, M, Alan J. & Tehranian, H. (2010). *Opacity; Crash Risk and Option Smirk Curves*. Boston College.
8. Brunhart, A. (2014). Stock market's reactions to revelation of tax evasion: An empirical assessment. *Swiss Journal of Economics and Statistics, 150*, 161–190. https: //doi.org/10.1007/BF03399405.
9. 8. Blaufus, K., Möhlmann, A., & Schwäbe, A. N. (2019). Stock price reactions to news about corporate tax avoidance and evasion. *Journal of Economic Psychology, 72*, 278–292. https: //doi.org/10.1016/j.joep.2019.04.007.
10. Blaylock, B. (2016). Is Tax Avoidance Associated with Increased Crash Risk? Evidence from Firm-Specific Tax Information Disclosure. *The Accounting Review* 91(4), 1135–1167. doi: 10.2308/accr-51408.
11. Braithwaite, V. (Ed.). (2003). Taxing Democracy: Understanding Tax Avoidance and Evasion (1st ed.). Routledge. https: //doi.org/10.4324/9781315241746
12. Campbell, K., & Helleloid, D. (2016). Starbucks: Social responsibility and tax avoidance. *Journal of Accounting Education, 37*, 38–60. https: //doi.org/10.1016/j.jaccedu.2016.09.001.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

13. Cao, P., Qin, L., & Zhu, H. (2019). Local corruption and stock price crash risk: Evidence from China. *International Review of Economics & Finance, 63*, 240–252. https: //doi.org/10.1016/j.iref.2018.11.006.
14. Carroll, A. (1999). Corporate Social Responsibility. *Business & Society, 38,* 268-295. https: //doi.org/10.1177/000765039903800303.
15. Chen, H. (Amy), Karim, K., & Tao, A. (2021). The effect of suppliers' corporate social responsibility concerns on customers' stock price crash risk. *Advances in Accounting, 52*, 100516. https: //doi.org/10.1016/j.adiac.2021.100516.
16. Chen, S., Ye, Y., & Jebran, K. (2021). Tax enforcement efforts and stock price crash risk: Evidence from China. *Journal of International Financial Management & Accounting, 33*(2), 193–218. https: //doi.org/10.1111/jifm.12145.
17. Chen, K.-P., & C. Y. Cyrus Chu. (2005). Internal Control versus External Manipulation: A Model of Corporate Income Tax Evasion. *The RAND Journal of Economics*, *36*(1), 151–164. http: //www.jstor.org/stable/1593759.
18. Chen, S., Ye, Y., & Jebran, K. (2021). Tax enforcement efforts and stock price crash risk: Evidence from China. *Journal of International Financial Management & Accounting, 33*(2), 193–218. https: //doi.org/10.1111/jifm.12145.
19. Crane, Andrew & Matten, Dirk & Spence, Laura. (2013). *Corporate Social Responsibility: Readings and Cases in a Global. Edition 2 Publisher: Taylor & Francis, 2014.* ISBN 1000021238, 9781000021233 3-26. https: //ssrn.com/abstract=2322817.
20. Desai, M. A., & Dharmapala, D. (2006). Corporate tax avoidance and high-powered incentives. *Journal of Financial Economics, 79*(1), 145–179. https: //doi.org/10.1016/j.jfineco.2005.02.002.
21. Dyreng, S., Hanlon, M., & Maydew, E. L. (2010). The Effects of Executives on Corporate Tax Avoidance. *The Accounting Review*, *85*(4), 1163–1189. http: //www.jstor.org/stable/20744155.
22. Dharmapala, D. and Khanna, V. (2017). Stock Market Reactions to India's 2016 Demonetization: Implications for Tax Evasion, Corruption, and Financial Constraints. *CESifo Working Paper Series* No. 6707, DOI: 10.2139/ssrn.2983965.
23. Ebrahimi, J. and Amiri, E. (2025). The Impact of Economic Recession on the Relationship Between Real Earnings Management and Accrual-Based Earnings Management. *Journal of Accounting Knowledge*, *16*(2), 129-150. doi: 10.22103/jak.2025.24739.4143. [In Persian]

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

24. Esmaeilpour, R., Rezaei Pitenoei, Y., & Gholamrezapoor, M. (2020). Corporate Social Responsibility and Internal Control Weakness: The Empirical Testing of Stakeholder and Signaling Theories. *Bi-Quarterly Journal of Value and Behavioral Accounting*, 4(8), 318–338. http: //aapc.khu.ac.ir/article-1-596-fa.html. [In Persian]
25. Fakhari, H, and Mansouri, S. A. (2015). *Investigating the effect of tax avoidance on the risk of stock price collapse*. Iranian Financial and Tax Policies Conference. [In Persian]
26. Foroghi, D., Mirzaei, M., & Rasaiian, A. (2012). The Impact of Tax Avoidance on the Future Stock Price Crash Risk of the Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Tax Research, 20*(13), 71–102. http: //taxjournal.ir/article-1-68-fa.html. [In Persian]
27. Gamannossi degl'Innocenti, D., Levaggi, R., & Menoncin, F. (2022). Tax Avoidance and Evasion in a Dynamic Setting. *Journal of Economic Behavior & Organization,* 204, 443–456. https: //doi.org/10.1016/j.jebo.2022.10.028.
28. Garg, M., Khedmati, M., Meng, F., & Thoradeniya, P. (2022). Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk: Mitigating Role of Managerial Ability. *International Journal of Managerial Finance*, 18(1), 1–27, doi: https: //doi.org/10.1108/IJMF-03-2020-0103.
29. Goh, B. W., J. Lee, C. Y. Lim, and T. Shevlin. (2016). The Effect of Corporate Tax Avoidance on the Cost of Equity. *The Accounting Review* 91(6), 1647–1670. DOI: 10.2308/accr-51432.
30. Hasseldine, J., & Morris, G. (2013). Corporate Social Responsibility and Tax Avoidance: A Comment and Reflection. *Accounting Forum,* 37(1), 1–14. https: //doi.org/10.1016/j.accfor.2012.05.001.
31. Hasan, I., Hoi, C. K. (Stan), Wu, Q., & Zhang, H. (2014). Beauty is in the Eye of the Beholder: The Effect of Corporate Tax Avoidance on the Cost of Bank Loans. *Journal of Financial Economics, 113*(1), 109–130. https: //doi.org/10.1016/j.jfineco.2014.03.004
32. Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A Review of Tax Research. *Journal of Accounting and Economics, 50*(2–3), 127–178. https: //doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002
33. Hasas Yeganeh, Y., Blue, G. and Rezaei, S. (2019). A Model for Impact of the Selected Dimensions of Corporate Social Responsibility on Avoidance and Tax Evasion. *Financial Accounting Research*, 11(4), 111-130. doi: 10.22108/far.2020.115572.1417. [In Persian]
34. Healy, P. M., & Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics, 31*(1–3), 405–440. https: //doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00018-0.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

35. Hosseini, S. A. and Amjadian, F. (2017). Relationship between Corporate Social Responsibility and Crash Risk of Stock Price. *Journal of Accounting Knowledge*, *8*(1), 75-105. doi: 10.22103/jak.2017.1648. [In Persian]
36. Hutton, A. P., Marcus, A. J., & Tehranian, H. (2009). Opaque Financial Reports, R^2, and Crash Risk. *Journal of Financial Economics, 94*, 67–86. https: //doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.003.
37. Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305–360. https: //doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X.
38. Kim, J.-B., Li, Y., & Zhang, L. (2011). Corporate Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk: Firm-level Analysis. *Journal of Financial Economics, 100*(3), 639–662. https: //doi.org/10.1016/j.jfineco.2010.07.007.
39. Kim, Y., Li, H., & Li, S. (2014). Corporate Social Responsibility and Stock Price Crash Risk. *Journal of Banking & Finance, 43*, 1–13. https: //doi.org/10.1016/j.jbankfin.2014.02.013.
40. Kim, J. B., and Zhang, L. (2016). Accounting Conservatism and Stock Price Crash Risk: Firm-Level Evidence. *Contemporary Accounting Research*, 33(1), 412–441. https: //doi.org/10.1111/1911-3846.12112.
41. Kim, J. B., & Zhang, L. (2016). Accounting Conservatism and Stock Price Crash risk: Firm-Level Evidence. *Contemporary Accounting Research, 33*(1), 412–441. https: //doi.org/10.1111/1911-3846.12112.
42. Khajavi, S., Rezaei, G. and Bagheri, M. (2018). Investigating the Mediating Role of Managerial Quality on the Relationship between Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk of Firms Listed in Tehran Stock Exchange. *Financial Management Strategy*, 6(2), 11-34. doi: 10.22051/jfm.2018.17611.1505. [In Persian]
43. Khlif, H., & Achek, I. (2015). The Determinants of Tax Evasion: A Literature Review. *International Journal of Law and Management, 57*(5), 486–497. https: //doi.org/10.1108/IJLMA-03-2014-0027.
44. Kothari, S. P., Shu, S., & Wysocki, P. D. (2009). Do Managers Withhold Bad News? *Journal of Accounting Research, 47*(1), 241–276. https: //doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00318.x.
45. Krishnamurti, C., Shams, S., & Velayutham, E. (2018). Corporate Social Responsibility and Corruption Risk: A Global Perspective. *Journal of Contemporary Accounting & Economics, 14*(1), 1–21. https: //doi.org/10.1016/j.jcae.2018.02.002.
46. Ilboudo, T., Argilés-Bosch, J.-M., & Costa, J. (2024). Corporate Social Responsibility and Labor Tax Avoidance: Evidence from Spain. *European Management Review, 22*(2), 379–396.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

47. Liu, H., & Lee, H. (2019). The Effect of Corporate Social Responsibility on Earnings Management and Tax Avoidance in Chinese Listed Companies. *International Journal of Accounting and Information Management, 27*(4), 632–652. https: //doi.org/10.1108/IJAIM-08-2018-0095.
48. Lee, M. (2016). Corporate Social Responsibility and Stock Price Crash Risk: Evidence from an Asian Emerging Market. *Managerial Finance*, 42(10), 963–979, doi: https: //doi.org/10.1108/MF-10-2015-0278.
49. Litina, A., & Palivos, T. (2016). Corruption, Tax Evasion and Social Values. *Journal of Economic Behavior & Organization, 124*, 164–177. https: //doi.org/10.1016/j.jebo.2015.09.017.
50. Moradi, M., Bagherpour Velashani, M., and Rostami, A. (2015). The Relationship between Tax Evasion and Future Stock Price Crash Risk: Evidence from Companies Listed in Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Investment Knowledge*, 5(17), 127-146. http: //www.jik-ifea.ir/article_8422.html. [In Persian]
51. Namazi, M., & Sadeghzadeh Maharluie, M. (2018). Predicting Tax Evasion Using Decision Tree Data Mining Algorithms. *Financial Accounting*, 9(36), 76–100. [In Persian]
52. Namazian, A., Pourheidari, O. and Zeinali, H. (2021). Investigating the Effect of Effective Tax Rate and Quality of Corporate Governance on Tax Evasion and Tax Corruption. *Accounting and Auditing Review*, *28*(3), 507-532. doi: 10.22059/acctgrev.2021.313990.1008470. [In Persian]
53. Patten, D. M., Ren, Y., & Zhao, N. (2015). Standalone Corporate Social Responsibility Reporting in China: An Exploratory Analysis of its Relation to Legitimation. *Social and Environmental Accountability Journal*, *35*(1), 17–31. https: //doi.org/10.1080/0969160X.2015.1007467
54. Rezaei Pitenoei, Y., Gholamrezapoor, M., Amirnia, N., and Kazemi, S. P. (2021). Business Strategy and Corporate Social Responsibility Disclosure. *Journal of Accounting Knowledge*, 12(2), 67-86. doi: 10.22103/jak.2021.16569.3339. [In Persian]
55. Safari Gerayeli, M. (2018). Corporate Social Responsibility and Market Value of Corporate Cash Holdings. *Financial Management Strategy*, *6*(1), 163-183. doi: 10.22051/jfm.2018.17162.1481. [In Persian]
56. Thai, H. M., Dang, K. N., Nor, N. M., Nguyen, H. T., & Nguyen, K. V. (2025). Corporate Tax Avoidance and Stock Price Crash Risk: The Moderating Effects of Corporate Governance. *International Journal of Emerging Markets, 20*(1), 1–25. https: //doi.org/10.1108/.
57. Ucar, E., & Staer, A. (2020). Local Corruption and Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Research, 116*, 266–282. https: //doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.05.012.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]

58. Yamen, A. E. (2020). Tax Evasion, Corruption and COVID-19 Health Risk Exposure: A Cross Country Analysis. *Journal of Financial Crime, 28*(4), 995–1007. https: //doi.org/10.1108/JFC-10-2020-0220.
59. Vuong, N. B. (2022). Investor Sentiment, Corporate Social Responsibility, and Financial Performance: Evidence from Japanese Companies. *Borsa Istanbul Review, 22*(5), 911–924. https: //doi.org/10.1016/j.bir.2022.06.010.
60. Xu, L., Huang, X., Liu, G., & Liu, Y. (2023). Tax Authority Enforcement and Stock Price Crash Risk: Evidence from China. *Finance Research Letters, 55*(A), 103831. https: //doi.org/10.1016/j.frl.2023.103831.
61. Zeng, T. (2019). Relationship between Corporate Social Responsibility and Tax Avoidance: International Evidence. *Social Responsibility Journal*, 15(2), 244–257, doi: https: //doi.org/10.1108/SRJ-03-2018-0056.

استناد به این مقاله: شریف‌پور، رضا، پورحیدری، امید و خدامی‌پور، احمد. (۱۴۰۴). تداخل رفتارهای مالیاتی و مسئولیت اجتماعی در شکل‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام. پژوهشنامه مالیات، ۳۳(۶۷)، ۱۴۷-۱۸۷.

Journal of Tax Research is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial4.0 International License.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/taxjournal.33.67.5]